

Anu Holländer

”Klaveristeille kavereita!”

Yhteissoitto piano-opintojen alkuvaiheessa sekä uuden materiaalin testaaminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muusikko YAMK

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

14.11.2022

Tiivistelmä

Tekijä:	Anu Holländer
Otsikko:	"Klaveristeille kavereita!": Yhteissoitto piano-oppintojen alkuvaiheessa sekä uuden materiaalin testaaminen
Sivumäärä:	60 sivua + 5 liitettä
Aika:	14.11.2022
Tutkinto:	Muusikko (YAMK)
Tutkinto-ohjelma:	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto:	
Ohjaaja:	MuM Johanna Talasniemi

Käsittelen opinnäytteessäni nuorten piano-oppilaiden yhteissoittomahdollisuuksia musiikkiopistoissa, ja testaan siihen soveltuvaa uutta materiaalia. Yhteissoitto on tärkeää kaikille soitto-oppilaille, mutta sen järjestäminen piano-oppilaille on haastavaa. Tähän vaikuttavat muun muassa aikataulutus sekä taloudelliset resurssit. Yksi suurista haasteista on myös sopivan tasoisen yhteissoittomateriaalin puute. Nelikätisiä kappaleita on aloitteleville piano-oppilaille hyvin saatavilla, mutta puutetta on muiden soittimien kanssa tapahtuvaan yhteissoittoon tarkoitettua helppoa yhteissoittomateriaalista.

Olen tehnyt aloitteleville soittajille tarkoitettuja sovituksia huilu-piano- sekä viulu-piannoduille. Sovitukset ovat luonteeltaan kamarimusiikillisia, ja molemmat stemmat ovat niissä yhtä helppoja. Tällöin samanikäiset, suunnilleen saman verran soittoa harrastaneet lapset voivat soittaa niitä keskenään. Näiden sovitusten toimivuutta opetuskäyttöön on testattu Porvoonseudun musiikkiopistossa, ja tuloksia on selvitetty tapaustutkimuksena haastattelujen avulla. Käsittelen myös lähteiden sekä pienen kyselyn avulla piano-oppilaiden mahdollisuuksia yhteismusisointiin musiikkiopistoissa.

Tekemieni haastattelujen, kyselyn, lähteiden sekä oman kokemukseni pohjalta olen määritellyt hyvien ja toimivien opetuskäyttöön tarkoitettujen sovitusten ominaisuuksia. Esiin nousi etenkin pianostemman riittävä helppous ja soittajien välinen vastavuoroisuus. Saamieni tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että tekemälleni yhteissoittomateriaalille olisi tarvetta laajempaankin käyttöön. Sain myös uusia ideoita pianistien yhteissoiton toteuttamisen tapoihin musiikkiopistoissa.

Mikäli sovitukseni saadaan julkaistua, on niistä hyötyä soitonopettajille oppilaiden yhteissoiton opetukseen. Soittokaverin löytäminen piano-oppilaille voi joskus olla haastavaa, ja kun sellainen löytyy, on sopivaa materiaalia hyvä olla runsaasti saatavilla. Toivon myös, että projekti tuo enemmän näkyviin yhteismusisoinnin tärkeyttä osana kaikkien soitto-oppilaiden musiikkioppintoja.

Avainsanat: Yhteismusisointi, sovittaminen, piano, soitonopettajat

Abstract

Author: Anu Holländer
Title: Partnering at the Piano: Ensemble Playing for Piano Students and Testing New Material
Number of Pages: 60 pages + 5 appendices
Date: 14 November 2022

Degree: Master of Music
Degree Programme: Music
Instructor: Johanna Talasniemi, MuM

My Master's project investigates the possibilities of young piano students to play chamber music at Finnish music institutes. The project also involved creation and evaluation of new chamber music arrangements. Learning to play together with others is important to all music students but organizing it for piano students is challenging due to scheduling difficulties and small financial resources. One big challenge is also the lack of proper chamber music material that is easy enough for young students. There is a great amount of piano four hands music for beginning pianists, but it is difficult to find easy material for pianists to play with other instruments.

I made easy duo arrangements for the piano with the violin and the flute. In these arrangements, both parts are equally challenging to make it possible for students of the same age and level to play together. My goal was to make quality arrangements that motivate the students and allow both of them to shine. This work takes form of a case study, as eight teachers at the Porvoo Region Music Institute tested the arrangements in their work during the spring term 2022. Later, I interviewed the teachers to gain information about the suitability of the arrangements in education. I also conducted a small-scale survey among fourteen Finnish music institutes about the possibilities for pianists in ensemble playing.

Based on the interviews, the survey, the references, and my own experience, I have defined the ideal qualities of chamber music arrangements for piano education. The most important quality is the easy level of the piano part. The results of the small survey and the interviews demonstrate that the material I have made is needed also for broader use. I also got many different ideas about how to organize more ensemble playing opportunities for pianists at music institutes.

If my arrangements are published in some form, they will help piano teachers to teach and organize ensemble playing for their students. Sometimes it might be difficult to find a partner for a piano student, so when we can finally set up a duo, it is good to have enough material for them to play. I also hope this project spreads the message about the importance of ensemble playing as an essential part of every music student's studies.

Keywords: Ensemble playing, chamber music, arranging, piano, instrument teacher

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Yhteissoiton opetusta kaikille soitto-oppilaille	8
2.1	Yhteissoitossa opittavat musiikilliset taidot	8
2.2	Motivaatio	9
2.3	Sosiaaliset taidot ja vertaisryhmät	11
2.4	Esiintyminen ja itsevarmuus	14
2.5	Elinikäinen musiikin harrastaminen	16
3	Piano-oppilaiden yhteissoitto musiikkiopistoissa	17
3.1	Yhteissoiton resursointi	20
3.2	Ajankäyttö ja aikatauluhaasteet	22
3.3	Pianon erityispiirteet kamarimusiikkisoittimena	23
3.4	Nuorille pianisteille sopiva yhteissoittomateriaali	24
3.5	Yhteenvedoa pianistien yhteissoiton järjestämisen tavoista	25
4	Uusi yhteissoittomateriaali	27
4.1	Pedagogisen materiaalin tuottaminen nuorille piano-oppilaille	28
4.2	Sovituksille asetetut tavoitteet	30
4.3	Sovitusten vaikeustaso	31
4.4	Tekijänoikeudet	37
5	Sovitusten testaaminen	37
5.1	Testaamisen toteuttaminen	39
5.2	Haastattelut	40
6	Tutkimustulokset	41
6.1	Kappaleiden vaikeustaso	42
6.1.1	Haastavia tekijöitä sovituksissa	42
6.1.2	Helpottavia tekijöitä sovituksissa	43
6.2	Yhteissoiton sujuvuus	47
6.3	Kappaleiden motivoivuus	48
6.4	Kappaleiden yhteisointi	49
6.5	Muita opettajien huomioita sovituksista	51

6.6	Sovitusten käytettävyys ja tarpeellisuus	52
7	Pohdinta	54
7.1	Piano-oppilaiden yhteissoitto	54
7.2	Uusi yhteissoittomateriaali	56
	Lähteet	58
	Liitteet	61
	Liite 1 Kyselylomake musiikkioppilaitoksille	61
	61	
	62	
	63	
	Liite 2 Lista yhteissoittosovituksista	64
	Liite 3 Tutkimukseen suostumuksen lomake	66
	66	
	Liite 4 Tutkimuslupahakemus	67
	67	
	68	
	Liite 5 Huoltajan suostumuksen lomake	69
	69	

1 Johdanto

Yhteismusisointi on soitto-oppilaille usein mieluisaa ja motivoivaa sekä myös opettavaista ja tärkeää. Oppilaiden innostusta yhteissoittoon kuvaa hyvin erään tähän opinnäytetyöhön haastattelemani pianonsoiton opettajan kokemus. Nuoren pianistin ja viulistin muodostama duo oli harjoitellut kappaleensa jo todella hyvin ja osasi sen loistavasti. Kuitenkin he halusivat varmuuden vuoksi sopia joka viikolle aina yhteisharjoituksia, ei siksi, että kappaleessa olisi ollut vielä jotain hiomisen tarvetta, vaan siksi, että yhdessä soittaminen vain oli niin mahdolloman hauskaa.

Oma innostukseni yhteissoittoon heräsi jo musiikkiopistoaikoina, kun pääsin soittamaan hyvän ystäväni kanssa kamarimusiikkia muun muassa musiikkiopisto Juvenalian kamarimusiikkikilpailuissa. Soitin sivuaineena myös viulua, mihin suurimpana motivaationa toimi se, että sain soittaa orkesterissa. Myöhemmin olen soittanut paljon kamarimusiikkia kollegoideni kanssa sekä ohjannut oppilaiden pieniä kamarimusiikkiyhtyeitä ja toiminut musiikkiopistoissa säestäjänä. Yhdessä soittaminen on aina ollut musiikin tekemisessä parasta mitä tiedän, ja sen ilon välittäminen oppilaille tuntuu myös tärkeältä. Piano-oppilaan soittoharrastus on käsitykseni mukaan melko usein aika yksinäistä, mikä toki varmasti sopii joillekin oppilaille hyvinkin, mutta monille juuri yhteissoitto on se, joka motivoi jatkamaan harrastusta.

Opetustyössäni olen kollegoideni kanssa ollut välillä kuitenkin huolissani siitä, saavatko piano-oppilaat riittävästi yhteissoittomahdollisuuksia musiikkiopistossa. Haasteita sen järjestämisessä on monenlaisia, ja yksi niistä on kokemukseni mukaan sopivan, helpon materiaalin puute. Olen jo joitakin vuosia tehnyt omia oppilaitani varten heille sopivia sovituksia erilaisista kappaleista ja innostunut sovittamisesta yhä enemmän. Vuoden 2021 aikana tein tätä opinnäytettä varten kokoelman helppoja yhteissoittosovituksia huilu-piano- sekä viulu-piano-duoille.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on testata näiden sovitusten soveltuvuutta opetuskäyttöön musiikkiopistossa sekä selvittää, olisiko tällaiselle materiaalille tarvetta laajempaankin käyttöön eri musiikkiopistoissa. Sovitusten testaaminen toteutettiin Porvoonseudun musiikkiopistossa lukuvuonna 2021–2022. Pianonsoiton opettajat käyttivät materiaalia opetuksessaan, ja heitä haastatteleamalla sain palautetta sovitusten toimivuudesta. Käytin materiaalia myös itse opetukseni, ja arvioin sitä myös sen perusteella. Sovituksia ei julkaista sellaisenaan tämän raportin yhteydessä, mutta esittelen joitakin niistä nuottiesimerkein. Sovitukset mahdollisesti julkaistaan laajempaan käyttöön myöhemmin.

Halusin myös selvittää, miten piano-oppilaiden yhteissoittoa on eri musiikkioppilaitoksissa järjestetty, ja saada sen toteuttamiseen uusia ideoita. Sen vuoksi tein aiheita taustoittaakseni pienen kyselyn, jossa selvitettiin, millaisia mahdollisuuksia piano-oppilailla on yhteissoittoon eri musiikkiopistoissa.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Millaisia mahdollisuuksia piano-oppilailla on yhteissoittoon musiikkiopistoissa?
- Onko nuorille pianisteille saatavilla riittävästi yhteissoittomateriaalia muiden kuin toisten pianistien kanssa?
- Millaiselle ja minkä taitotason materiaalille olisi eniten tarvetta?
- Mitkä tekijät tekevät nuorille tarkoitetusta yhteissoittokappaleesta tai sovituksesta hyvän ja laadukkaan?

Raporttini alussa, luvussa 2 selvitän eri lähteiden pohjalta sitä, mitä hyötyä soitto-oppilaille on siitä, että heille opetetaan yhteissoittoa. Luvussa 3 perehdyn siihen, miten piano-oppilaille järjestetään yhteissoittoa musiikkiopistoissa. Luvussa 4 käsittelen uuden yhteissoittomateriaalin tuottamista piano-oppilaille ja heidän soittokavereilleen. Luvut 5 ja 6 käsittelevät Porvoonseudun musiikkiopistossa tekemääni haastattelututkimusta sovitusten toimivuudesta. Luvussa 7 pohdin tutkimuksen tuloksia.

2 Yhteissoiton opetusta kaikille soitto-oppilaille

Tässä luvussa tarkastelen sitä, mitä hyötyä on yhteissoiton opettamisesta nuorille soitto-oppilaille. Omassa työssäni sekä tutkimieni lähteiden perusteella olen löytänyt yhteissoitosta saataviin hyötyihin viisi eri näkökulmaa. Nämä näkökulmat ovat yhteissoitossa opittavat musiikilliset taidot, motivaatio soittoharrastukseen, sosiaaliset taidot ja vertaisryhmät, esiintyminen ja itsevarmuus sekä elinikäinen musiikin harrastaminen.

2.1 Yhteissoitossa opittavat musiikilliset taidot

Yhteissoitossa opitaan monia sellaisia musiikillisiä taitoja, joita on yksin soittaessa hankalampaa tai mahdotonta oppia. Anna Kondracka on koonnut seminaarityössään näitä asioita. Hän viittaa useasti Arjaksen ja Kenan vuonna 1989 tekemään tutkimukseen kamarimusiikin asemasta musiikkioppilaitoksissa ja pedagogiseen käyttöön soveltuvasta materiaalista. Tutkimuksen tekoherkeestä on jo aikaa, ja monet asiat musiikkiopistoissa lienevät muuttuneet sen jälkeen. Arja ja Kena ovat kuitenkin eritelleet varsin tarkasti niitä musiikillisiä taitoja, joita kamarimusiikin soittaminen soitto-oppilaissa kehittää, ja nämä asiat ovat mielestäni edelleen ajankohtaisia. Näitä taitoja ovat heidän mukaansa kuuntelun taito, rytmitaju, nuotinlukutaidot, sekä musiikkikirjallisuuden tuntemus ja musiikin rakenteiden ja muotojen hahmottaminen. Soolosoitossa keskitytään usein tekniikkaan, jolloin omaa soittoa ei opita kuuntelemaan. Yhteissoitossa taas on kuunneltava muita, jolloin omankin soiton kuunteleminen kehittyy. Rytmitaju ja puls-sin hallinta taas kehittyvät yhteissoitossa, koska toisten kanssa on mahdotonta soittaa, jos rytmi on epämääräinen tai epätäsmällinen. Nuotinlukutaidot kehittyvät, kun jokaisen soittajan on pysyttävä mukana musiikin virrassa myös vaikeissa kohdissa. Erityisesti pianisteille tärkeitä yhteissoitossa opittavia taitoja ovat kosketuksen herkkyys, dynamiikan ja sointivärien taju sekä fraseeraus. Arjaksen ja Kenan mukaan yhteissoitossa kehittyvät myös musiikkikirjallisuuden tuntemus, sekä musiikillisten rakenteiden hahmottaminen, kun näitä asioita analysoidaan ryhmässä yhteisen tulkinnan muodostamiseksi. (Kondracka 2008, 19.)

Näiden lisäksi Kondracka mainitsee opittavista taidoista myös affektiivisen puolen, eli tunneilmaisun kehittymisen. Tämä liittyy myös sosiaalisiin taitoihin, koska vuorovaikutus luo sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla soittajien välille sekä musiikillisen että emotionaalisen siteen. Jos oppilas oppii yhteissoitossa ilmaisemaan tunteitaan musiikillisesti, siirtyy vaikutus varmasti myös soolosoittoon. (Kondracka 2008, 20.)

Myös Karipekka Eskelisen ja Kristiina Jääskeläisen tohtorintutkintoon liittyvässä tutkimuksessa todetaan, että musiikillisista taidoista yhteissoitossa kehittyvät rytmien tarkkuus, pulssin hallinta, toisten ja oman soiton kuuntelu sekä puhaltajilla ja jousisoittajilla näiden lisäksi soiton puhtaus (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 12).

Kamarimusiikin opiskelussa esiintymistaitojen ja monien muiden muusikoille välttämättömien taitojen ohella myös harjoittelutekniikka kehittyy (Aho 2009, 17). Usein yhtyeessä soittaminen kannustaa lapsia harjoittelemaan omaa stemmaansa hieman paremmin kuin yleensä, jotta pysyy porukan mukana. Tämä voi kehittää myös monia soittoteknisiä taitoja.

2.2 Motivaatio

Yhdessä soittaminen motivoi usein oppilaita soittoharrastuksessaan, ja saattaa oman kokemukseni mukaan toimia joskus jopa lähes ainoana motivaation lähteenä jatkamaan soittotunteja. Itseohjautuvuusteorian mukaan yhteisöllisyys on yksi ihmisen psyykkisistä perustarpeista. Muut perustarpeet ovat omaehtoisuus ja kyvykkyys. Tutkimukset osoittavat, että jos nämä tarpeet tyydyttyvät musiikkiharrastuksessa, ihmiset todennäköisesti jatkavat osallistumistaan siihen. Psykkisten perustarpeiden tyydyttyminen musiikkiharrastuksen parissa tuo sekä sosiaalista, että emotionaalista hyvinvointia, ja näihin tulisi opetuksessa panostaa. (Krause, North ja Davidson 2019, 3,9.)

Erja Kosonen esittelee artikkelissaan musiikin harrastamisen kolme tärkeintä motiivia, jotka ovat hänen mukaansa osoittaneet toimivuutensa

motiiviluokitusten pääryhminä monissa musiikin motivaatiota tutkivissa opin-
näytteissä. Nämä kolme motiiviryhmää ovat musiikki ja sen herättämät elämyk-
set, musiikin tekemiseen ja vastaanottamiseen liittyvät hallintakokemukset, sekä
vuorovaikutus sen eri muodoissa. (Kosonen 2009, 166.) Motiiviryhmät ovat mie-
lestäni melko yhteneväiset itseohjautuvuusteoriassa määriteltujen ihmisen
psykkisten perustarpeiden kanssa. Merkillepantavaa mielestäni on se, että yh-
teisöllisyys ja vuorovaikutus ovat molemmissa yhtenä kolmesta tärkeimmästä
tarpeesta ja motiivista. Tämä olisi tärkeää ottaa huomioon musiikkiopistojen
opetustarjonnassa. Yhdessä soittamisen ja yhteisöllisyyden tulisi olla olennai-
nen osa jokaisen oppilaan soittoharrastusta.

Taiteen perusopetuksessa musiikin laajan oppimäärän tehtävänä on luoda opis-
kelijoille hyvä musiikkisuhde (Opetushallitus 2017, 47). Suhteen luomisessa on
tärkeää, että oppilaat kokevat opiskelunsa mielekkääksi. Annu Tuovila on tutki-
nut sitä, miten lapset kokevat musiikkiopisto-opiskelunsa ja sen mielekkyyden.
Hän toteaa, että myönteisesti merkityksellisten kokemusten syntyminen ja hy-
vien opiskelutulosten saavuttaminen edellyttävät lapsen, opettajien ja vanhem-
pien välistä yhteistyötä sekä lasten musiikillista itsearvostusta, keskinäistä ryh-
mäytymistä ja omia aloitteita tukevaa opetusta (Tuovila 2003, 4). Keskinäinen
ryhmytyminen on siis olennaista hyvän musiikkisuhteen luomisessa ja hyvien
opiskelutulosten saavuttamisessa. Tuovila tutki myös syitä musiikkiopintojen lo-
pettamiseen. Ilmeni, että vain hyvin harvalla musiikkiopintonsa lopettaneista oli
tovereita musiikkiopistossa tai muutenkaan hyviä soittavia tovereita. Suuri osa
tutkittavista opintonsa lopettaneista lapsista ei ollut päässyt mukaan mihinkään
yhteismusisointiin. (Tuovila 2003, 222.)

Tuovilan tutkimuksen oppilaissa, joiden suhde harrastukseensa muuttui vuosien
myötä paremmaksi kuin ennen, korostui poikien osuus. Yksi kolmesta syystä
harrastussuhteen paranemiseen oli se, että pojat saivat yhteissoittoryhmistä tai
teoriatunneilta samaa sukupuolta olevia kavereita. (Tuovila 2003, 202.) Tuovilan
tutkimuksen mukaan vaikuttaa siis siltä, että erityisesti pojille kaverit harrastuk-
sessa ovat tärkeitä.

Tuovila korostaa kuitenkin sitä, että yhteissoiton mielekkyyteen vaikutti hänen tutkimuksessaan olennaisesti se, tunsivatko oppilaat toisensa tovereiksi. Parhaiten toimivat hänen tutkimuksessaan sellaiset ryhmät, jotka olivat syntyneet lasten omasta aloitteesta. (Tuovila 2003, 234.) Itse opetan pianonsoittoa aika pienellä paikkakunnalla, jossa suurimmalla osalla oppilaista on opistossa joku tuttu, jonka kanssa on luontevaa soittaa yhdessä ja kokea toveruutta soitto-kumppanin kanssa. Välillä on myös onnistuttu luomaan toverisuhteita juuri yhteissoiton avulla. Olen kuitenkin itse myös huomannut, että aina opettajien muodostamat ryhmät eivät toimi yhtä hyvin kuin oppilaiden itse muodostamat ryhmät.

Yhdessä musisoidessa voi kokea sellaisia musiikillisia elämyksiä, joita yksin soittaessa ei voi saavuttaa. Myös Erja Kososen pianonsoiton opiskelijoiden motivaatiota koskevan tutkimuksen perusteella mieluisia tilanteita tuntuvat olevan ystävien kanssa tai ystäville soittaminen. Kososen mukaan yhteismusisointi on kokemuksena todella yhteistä kunkin subjektiivisten kokemusten lisäksi, ja yhdessä soittaminen voi olla nuorten musiikillisen identiteetin kehittymisen kannalta hyvinkin tärkeää. (Kosonen 2001, 80.)

2.3 Sosiaaliset taidot ja vertaisryhmät

Yhteissoiton hyödyistä puhuttaessa ei voi mielestäni liikaa korostaa siitä opittavien sosiaalisten taitojen osuutta. Kun yhdessä mietitään kappaleeseen sopivia harjoitustapoja ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä, ja lopuksi ehkä myös esiinnyttään yhdessä, ovat ryhmätyötaidot välttämättömiä. Eskelisen ja Jääskeläisen mukaan sosiaalisista taidoista yhteissoitossa opitaan kommunikaatiota, kurinalaisuutta, ongelmanratkaisukykyä, kunnioitusta toisia kohtaan, keskittymiskykyä, vastuun ottamista ja muiden huomioimista. Lisäksi tutkimuksessa mainitaan, että vuoden 2002 taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa sosiaalisten taitojen kehittyminen mainitaan yhtenä opetuksen tavoitteena, ei siis pelkkänä sivutuotteena. (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 12.) Myös uusissa vuonna 2017 voimaan tulleissa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa on vahvasti esillä yhdessä tekeminen, yhteisöllisyys

ja sosiaalisten taitojen oppiminen. Perusteissa painotetaan sitä, kuinka tärkeää on osallisuus ja vuorovaikutus, ja kuinka niiden kautta opitaan ymmärtämään oman taiteenalan merkityksiä kulttuurin kokonaisuuteen kuuluvina ilmiöinä. (Opetushallitus 2017, 47.) Taiteen perusopetuksen yhtenä tehtävänä on oppilaiden luovan ajattelun ja osallisuuden kehittäminen. Opetussuunnitelman perusteiden arvoperustassa mainitaan, että ”ihminen rakentaa elämänsä toimimalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa”. (Opetushallitus 2017, 10.) Luvussa oppimiskäsityksestä taas mainitaan, että ”oppiminen on kaikilla taiteenaloilla kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi, joka kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti” (Opetushallitus 2017, 11). Musiikin osalta yhteismusisointitaitojen kehittämisen mainitaan olevan olennainen osa opintoja (Opetushallitus 2017, 49).

Vertaissuhteet ovat tutkimusten mukaan lapsille ja nuorille erittäin tärkeitä sosiaalisen kehityksen kannalta. Christina Salmivalli kertoo kirjassaan *Kaverien kanssa, vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys* (2005), että aiemmin kehityspsykologiassa korostettiin eniten vanhemman ja lapsen suhdetta. Nykyisin on kuitenkin tiedossa, että vertaisryhmissä opitaan paljon tietoja, taitoja ja asenteita, jotka vaikuttavat aikuisuuteen asti. Kuitenkin varhaisista kehitys- ja persoonallisuuspsykologian teorioista sekä Piaget että Vygotski ottivat Salmivallin mukaan esille vertaissuhteiden merkityksen. Piaget korosti sitä, että vertaisten välisissä erimielisyyksissä opitaan kognitiivisia taitoja. Vygotski taas korosti vertaisten yhteistyötä oppimisen edesauttajana. (Salmivalli 2005, 15, 23.) Nykyisistä tutkijoista Judith Rich Harris on ryhmäsosialisaatioteoriassaan tullut siihen tulokseen, että vertaissuhteet muokkaavat lapsen persoonallisuutta jopa kaikista eniten, eikä esimerkiksi vanhemmilla ole siihen juurikaan vaikutusta (Salmivalli 2005, 178). Salmivallin (2005, 32) mukaan ryhmässä torjuttu lapsi tai nuori jää ilman sitä harjoituskenttää, jossa sosiaalisia taitoja harjoitellaan. Kaikki Salmivallin kirjassa mainitut asiat ja tutkimukset vahvistavat käsitystäni siitä, että musiikkiopistoissa on tärkeää opiskella yhteissoittoa ja sen avulla myös sosiaalisia taitoja. Esimerkiksi jollekin koulussa torjutuksi tulleen lapselle musiikkiopiston soittoryhmä voisi olla sellainen, jossa hänetkin hyväksytään, ja jossa hänkin pääsisi kehittämään sosiaalisia taitojaan sekä itsetuntoaan. Myös sellaisessa

tapauksessa, jossa lapsen kaveripiiri ei hyväksy soittoharrastusta, voisi musiikkiopistossa hyvin toimiva ryhmä tuoda kuitenkin motivaatiota sen jatkamiseen.

Yhteistoiminnallinen oppiminen tarkoittaa opiskelumenetelmää, jonka periaatteena on oppilaiden ryhmittely pieniin 2–5-henkilön ryhmiin oppimisen ja sosiaalisen kasvun tehostamiseksi. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa jokainen oppilas ymmärtää, että hänen panoksensa on tärkeä koko ryhmän onnistumiselle, oppilaat kokevat siis aidosti olevansa pienen ryhmänsä toinen toisiinsa sidoksissa olevia jäseniä. (Hellström ym. 2015, 6.) Se eroaa perinteisestä ryhmätyöstä siinä, että se on ryhmädynamiikan näkökulmasta huomattavasti tavoitteellisempaa ja siksi oppimistulosten osalta usein tehokkaampaa (Hellström ym. 2015, 7). Itse ajattelen, että pienessä kamarimusiikkiyhtyeessä yhteistoiminnallinen oppiminen tapahtuu luonnostaan, kun jokaisella on oma soitin ja stemma, joka kuuluu olennaisena osana kokonaisuuteen.

Musiikki on perimmäiseltä luonteeltaan vastavuoroista, ja jo ihan pienet lapset harjoittavat tätä vastavuoroisuutta leikeissään. Annu Tuovila mainitsee useita tutkimuksia, joita on tehty pienten lasten omaehtoisesta musiikin harjoittamisesta leikin avulla. Kaikissa niissä lapset toimivat yhdessä toisten kanssa. Myös muskareissa soitetaan ja lauletaan yhdessä. (Tuovila 2003, 43–47.) Siksi onkin mielestäni sääli, jos käy niin, että kun soittotunnit alkavat, niin yhteinen soitto yhtäkkiä loppuukin ja soitetaan vain soolo-ohjelmistoa.

Jari Sinkkonen kuvaa artikkelissaan 9–12-vuotiaiden lasten kehitysvaihetta ajanjaksoksi, jolloin opitaan paljon uusia taitoja, ja jolloin ystävyysuhteilla on lapsille erityisen suuri merkitys. Lapsilla on silloin suuri tarve ryhmäytyä, ja Sinkkonen mukaan he tarvitsevat harrastusten lisäksi aikaa myös vapaalle leikille, jota luodaan ja harjoitetaan ilman aikuisen valvontaa. Tällaisessa toiminnassa lapset oppivat parhaiten vuorovaikutustaitoja, päätöksentekoa, johtajuutta ja ryhmähenkeä. (Sinkkonen 2005, 20.) Tätä toimintaa voisi verrata Tuovilan tutkimuksen tulokseen, jonka mukaan musiikkiopinnoissa parhaiten toimivat sellaiset ryhmät, joissa lapset olivat itse päättäneet perustaa ryhmän, neuvoivat toisiaan ja pyysivät sitten tälle kokoonpanolle ohjelmistoa, opetusta ja harjoitustilaa

(Tuovila 2003, 249). Tällöin ryhmämusisointi muistuttaa Sinkkosen mainitsemaa vapaata leikkiä, joka kehittää lasten sosiaalisia taitoja monipuolisesti. Musiikkiopistoissa yhteissoittoryhmät ovat kuitenkin lähes aina opettajien kokoamia, mutta uskon, että sellaisistakin ryhmistä on mahdollista saada toimivia. Pienten kamarimusiikkiryhmien olisi hyvä esimerkiksi välillä harjoitella keskenään ilman ohjaaja, jolloin vuorovaikutustaidot pääsisivät kehittymään. Jos ohjaaja on aina ryhmän kokoontuessa paikalla, johtaa hän yleensä tilannetta, eivätkä oppilaat itse ota vastuuta harjoittelustaan.

Jukka Louhivuori kirjoittaa artikkelissaan ”Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin” siitä, että musiikki on pohjimmiltaan vuorovaikutusta ja sosiaalista toimintaa, ja että musiikilla on hyvät mahdollisuudet auttaa sosiaalisten verkostojen syntymisessä ja yksilöiden välisten suhteiden luomisessa. Hän puhuu myös siitä, että vahvana perusteena musiikkikasvatuksen olemassaololle ylipäänsä on pidetty sen merkitystä sosiaalisten taitojen oppimisessa. (Louhivuori 2006, 6.) Tässä valossa yhteissoittotaitojen opiskelua olisi mielestäni syytä tarjota kaikille musiikkiopiston oppilaille, myös pianisteille, joille yhteissoiton järjestäminen on usein haastavaa.

Suomen musiikkikasvatusseura FISME ry:n julkilausuma vuoden 2021 musiikkikasvatuspäiviltä tiivistää tämän: Musiikki vaikuttaa, kasvattaa ja yhdistää.

2.4 Esiintyminen ja itsevarmuus

Esiintymistaito ja terve itsetunto ovat asioita, joita jokainen tarvitsee elämässään, oli sitten muusikko tai ei. Näitä asioita on luontevaa oppia yhteissoiton parissa. Useat tutkimukset sekä Suomessa, että ulkomailla vahvistavat, että yleensä oppilaat kokevat ryhmässä esiintymisen on paljon mukavampana ja vähemmän pelottavana kuin yksin esiintymisen (mm. Kondracka 2008, 21; Lehmann, Sloboda ja Woody 2007, 155–156; Tuovila 2003, 233). Kun esiintymiskynnys on yhteissoitossa matalampi, kehittyvät myös esiintymistaidot.

Tuovilan tutkimuksessa tuli esille, että soittava toveripiiri vaikuttaa keskeisesti lapsen musiikin harjoittamiseen tarjoamalla lapselle esikuvia ja terveen itsetunnon mittareita. Kavereiden arvostus vaikutti lasten soittoharrastuksen jatkumiseen olennaisesti. Mikäli lapsella ei ollut ollenkaan soittavia tovereita, ja jos sen lisäksi hänen kaveripiirinsä ei hyväksynyt soittoharrastusta, loppui soiton opiskelu väistämättä. (Tuovila 2003, 225.) Lisäksi Tuovilan tutkimuksessa kävi ilmi, että esiintymispelko oli enemmänkin sääntö kuin poikkeus sellaisten lasten kohdalla, joilla ei ollut musiikkiopistossa tuttuja eikä tovereita (Tuovila 2003, 184). Jos oppilas ei tapaa musiikkiopistolla toisia vertaisiaan, ei soita kenenkään kanssa, eikä kuule muiden soittavan, puuttuvat häneltä vertaisten antamat mitapuut, jolloin oman osaamisen määrittäminen saattaa olla vaikeaa ja itsearvostusta murentavaa (Tuovila 2003, 172). Omassa työssäni olen huomannut, että myös yksin esiintyminen tuntuu usein oppilaista turvallisemmalta ja mukavammalta, jos yleisössä on hänen tuntemiaan tovereita. Jos muut oppilaat ovat vieraita, tulee esiintyjälle usein helposti sellainen olo, että muut ajattelevat hänen soitostaan pahaa, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan.

Tämän kaiken valossa onkin melko huolestuttavaa, että Tuovilan tutkittavista oppilaista suurin osa koki musiikkiopisto-opintonsa yksinäisinä, mikä tarkoittaa siis useissa tapauksissa myös epävarmuutta omasta osaamisesta (Tuovila 2003, 172). Tutkimus on tehty lähes 20 vuotta sitten, ja toivon, että tämä tieto ei enää pidä paikkaansa musiikkiopistoissa. Omassa työssäni yli 20 vuoden aikana olen nähnyt monesti, kuinka oppilaan soitto lähtee ihan uudenlaiseen lentoon hänen löydettyään kivan soittoporukan. Lisäksi monet sellaiset oppilaat, jotka olisivat muuten lopettaneet harrastuksensa jo kauan sitten, pysyvät edelleen mukana kavereiden takia. Jotta kaikille oppilaille voitaisiin tarjota tällaisia kokemuksia, vaaditaan soitonopettajilta ryhmäytämisen taitoja, johon heillä ei valitettavasti useinkaan ole koulutusta. Ulla Pohjannoro selvitti vuonna 2010 rehtoreiden arvioita musiikkioppilaitosten kehitysnäkymistä. Kaikki selvityksessä mukana olleet rehtorit olivat sitä mieltä, että tulevaisuudessa kaikki soitonopettajat tarvitsevat ryhmäopetustaitoja ja että ainakaan selvityksen teon aikaan tämä osaaminen ei ollut heidän mielestään riittävää. (Pohjannoro 2010, 23.)

Päivi Arjas on väitellyt tohtoriksi vuonna 2002 aiheenaan muusikoiden esiintymisjännitys. Hän asettaa Rondo -lehden artikkelissa lokakuulta 2022 kyseenalaiseksi sen, pitääkö kaikkien esiintyä yksin. Hän pohtii sitä, että länsimaisen taidemusiikin kulttuurissa korostetaan solistin roolia paljon enemmän kuin esimerkiksi pop-, jazz- ja kansanmusiikkikulttuureissa, ja ryhmässä soittaminen voi avata ovia huomion kohteena olemiseen pehmeällä tavalla. Hän myös toivoo, että musiikkiopistoissa oppilaille välittyisi jo lapsesta alkaen musiikin merkitys inhimillisen kommunikaation muotona. Länsimaisen taidemusiikinkin funktio on alkujaan ollut yhteisten tunteiden jakaminen esimerkiksi jonkin seremonian osana, tai vaikkapa barokin tanssien säestyksenä. Korona-ajan jälkeen on myös ollut havaittavissa entistä suurempaa musiikin kommunikaatioluonteen korostamista. (Rahiala 2022, 59.) Toivottavasti nämä asiat jäävät pysyvästi mieliin, ja tuovat jatkuvuutta musiikkiopistojen yhteissoittomahdollisuuksiin.

2.5 Elinikäinen musiikin harrastaminen

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmien perusteissa todetaan, että ”taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän tavoitteena on luoda edellytyksiä elinikäiselle taiteen harjoittamiselle ja aktiiviselle kulttuuriselle osallisuudelle” (Opetushallitus 2017, 11). Yksi tärkeimmistä musiikkiopistojen opetuksen tavoitteista on siis musiikin elinikäisen harrastamisen edellytyksien tarjoaminen. Käsitykseni mukaan suuri osa aikuisten musiikin harrastuksista tapahtuu jonkinlaisissa yhteisöissä, kuoroissa, orkestereissa tai pienyhtyeissä. Näissä tarvittavia taitoja opitaan jo nuorena musiikkiopistojen yhteissoittoryhmissä. Myös Eskelinen ja Jääskeläinen uskovat, että jos oppilaat pääsevät osalliseksi yhteissoittoon ja sen tuottamaan iloon jo varhaisessa vaiheessa, he tottuvat samalla siihen, että yhteissoitto on luonnollinen ja palkitseva osa elämää. He uskovat myös, että tarpeeksi helppo ja motivoiva yhteissoittomateriaali rohkaisee oppilaita itseohjaavuuteen. Lapset oppivat siis harjoittelemaan, mikä johtaa helpommin elinikäiseen musiikin harrastamiseen. (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 13.)

Jukka Louhivuori puhuu artikkelissaan sosiaalisesta pääomasta, johon liittyy yhteisöllisten musiikkiharrastusten yhteys hyvinvointiin ja terveyteen. Louhivuori viittaa Pohjanmaan rannikolla ruotsinkielisen väestön keskuudessa tehtyyn tutkimukseen (Hyypä 2002, 123), joka osoitti, että erityisesti yhteisöllisellä taideharrastuksella, kuten kuorolaululla, näytti olevan yhteys terveyteen. Osallistuminen tällaiseen toimintaan synnyttää usein hyviä, jopa korvaamattomia ihmissuhteita. Louhivuoren mukaan sosiaalisten taitojen, sosiaalisten verkostojen ja luottamuksen vahvistuminen on tämän päivän Suomessa entistä tärkeämpiä, ja musiikkikasvatuksella on hyvät edellytykset toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana ja tätä kautta tukea yhteiskunnan tasapainoista kehitystä. (Louhivuori 2015, 10.)

Hyvästä yhteissoittokokemuksesta syntyy pysyviä hyviä ajatuksia soittoharrastuksesta. Tuovila kirjoittaa monista tutkimuksista, joiden mukaan sekä hyvät että huonot kokemukset musiikin tekemisestä lapsena ja nuorena jäävät vahvasti ihmisten mieliin. Positiiviset kokemukset lisäävät musiikin harrastuneisuutta. (Tuovila 2003, 49.) Yhteissoitossa on näkemykseni mukaan mahdollista saada näitä hyviä kokemuksia, jotka vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen musiikin harrastajilla.

3 Piano-oppilaiden yhteissoitto musiikkiopistoissa

Edellisessä luvussa mainituista lähteistä voidaan päätellä, että yhteismusisoinnin opetusta pidetään yleisesti hyvänä ja tärkeänä asiana, ja sitä korostetaan myös musiikkioppilaitosten uusissa sekä vanhoissa opetussuunnitelmissa. Kuitenkin sen järjestäminen tuntuu olevan haasteellista, eikä sitä käytännössä tapahdu niin paljoa kuin opetussuunnitelmat antavat ymmärtää. Tarkastelen tässä luvussa piano-oppilaiden yhteissoiton järjestämistä ja sen haasteita eri lähteiden, tekemäni kyselyn sekä oman työkokemukseni valossa.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton jäsenkyselyn 2019 tilastojen mukaan musiikin perusopetus järjestetään pääasiassa yksilöopetuksena (75 %), ja ylivoimaisesti suosituin soitin musiikkioppilaitoksissa oli piano (28 %). Yhteismusisoinnin

osuus opetuksen tuntijakaumasta oli 7 prosenttia. (Klemettinen 2019.) Oma arvioni on, että pianistien osuus yhteismusisoinnin opetusosuudesta on vielä paljon pienempi. Kokemukseni mukaan piano-oppilaiden yhteissoitto tapahtuu yleensä soittotuntien yhteydessä, ja siihen ei useinkaan ole erikseen tuntiresursseja.

Halusin saada lisää tietoa siitä, miten pianistien yhteissoittoa järjestetään eri musiikkioppilaitosten perusopetuksessa. Koska siitä ei ole nähdäkseni tehty tutkimuksia ainakaan hiljattain, tein pienehkön kyselyn aiheesta saadakseni aiheeseen lisää taustatietoa. Lähetin kyselyn yhteensä 25 eri musiikkioppilaitokseen pääasiassa Uudellemaalle jaettavaksi pianonsoiton opettajille ja rehtoreille. Kyselyyn vastattiin nimettömänä, ja ainoastaan oppilaitoksen nimet kävivät siitä ilmi. 27 henkilöä yhteensä 15 eri oppilaitoksesta vastasi kyselyyn. Ylivoimaisesti suurin osa näistä oppilaitoksista (10 kpl) sijaitsi pääkaupunkiseudulla. Vastanneista 7 oli musiikkioppilaitoksien rehtoreita, ja 20 pianonsoiton opettajia. Kyselyssä kartoitettiin, millaisia mahdollisuuksia perusopetuksen piano-oppilailla on eri oppilaitoksissa yhteissoittoon, onko mahdollisuuksia vastaajien mielestä riittävästi ja onko yhteissoittoon varattu erikseen tuntiresursseja. Tämän opinnäytteen ensisijainen aihe on yhteissoittomateriaalin kehittäminen, ja sen vuoksi kyselyssä kysyttiin pianonsoiton opettajilta myös heidän mielipidettään piano-oppilaille tarkoitetun yhteissoittomateriaalin saatavuuteen ja siihen, millaista materiaalia he kaipaaisivat lisää. Kysely toteutettiin sähköisenä kyselynä maaliskuussa 2022 (ks. liite 1).

Eskelisen ja Jääskeläisen mukaan kolme asiaa vaikeuttaa kamarimusiikin toteuttamista musiikkiopistoissa: materiaalin puute, harjoitusaikataulujen laatiminen kaikille mukana oleville sopiviksi, sekä musiikkioppilaitosten talousvaikeudet (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 13). Oma kokemukseni tästä asiasta pianistien näkökulmasta on täysin sama. Sopivan materiaalin löytäminen varsinkin pianonsoiton alkutaipaleella olevalle piano-oppilaalle on haastavaa. Pianistit soittavat paljon nelikätistä musiikkia, johon onkin mielestäni sopivaa materiaalia saatavilla paljonkin. Muiden soittimien kanssa soitettavaa helppoa materiaalia sen sijaan on vaikea löytää, ja siksi olenkin alkanut vuosien varrella sovittaa sitä

itse oppilailleni. Käsittelen yhteissoittomateriaaliin liittyviä asioita lisää raporttini loppupuolella, luvusta 4 eteenpäin. Aikatauluhaasteet koskevat kaikkea yhteissoittoa, ei pelkästään pianisteja. Kuitenkin piano on erityinen soitin verrattuna esimerkiksi orkesterisoittimiin. Jousi- ja puhallinsoittajilla on yleensä orkesterit, joissa he pääsevät mukaan yhteissoittoon. Pianisteille ei orkestereita kuitenkaan ole tarjolla, vaan pianonsoiton opettajien on järjestettävä oppilailleen pienempiä kokoonpanoja. Tällöin aikataulujen sopimista voi kertyä opettajalle todella paljon. Eskelisen ja Jääskeläisen mainitsemat musiikkiopistojen talousvaikeudet voivat näkyä yhteissoiton järjestämisessä esimerkiksi siinä, että pianonsoiton opettajille ei monissa musiikkiopistoissa ole myönnetty erikseen tuntiresursseja yhteissoittoa varten.

Kaikissa kyselyyni vastanneissa oppilaitoksissa yhteismusisointi kuuluu kaikkien perusopetuksen piano-oppilaiden opetussuunnitelmaan. Vuonna 2017 uudistettiin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet, jonka pohjalta kaikki musiikkioppilaitokset tekivät omat opetussuunnitelmansa. Perusteissa painotetaan voimakkaasti yhteistyötä ja yhteismusisointia, ja kaikki oppilaitokset ovat ottaneet sen myös omaan opetussuunnitelmaansa mukaan. (Opetushallitus 2017, 11.) Muutama kyselyyni vastannut pianonsoiton opettaja kuitenkin huomautti, että näin on periaatteessa ja käytäntö onkin sitten toinen asia. Toteutuksessa tuntuu olevan hyvin kirjavia käytäntöjä, ja eräässä vastauksessa mainittiin lisäksi, että myös oppilaiden valmiudet yhteissoittoon ovat hyvin vaihtelevat.

Kyselyssä kysyttiin myös mielipidettä siitä, onko oppilaitoksessa riittävästi mahdollisuuksia piano-oppilaiden yhteissoittoon. Tätä arvioitiin hymynaamoin asteikolla 1–5, jossa 1 on huonoin ja 5 paras. Noin puolet vastanneista piti mahdollisuuksia hyvinä ja puolet keskivertoina tai melko huonoina. Joissakin oppilaitoksissa selkeästi panostetaan yhteissoittoon paljonkin, kun taas toisissa ei. Kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että noin vähän yli puolet oppilaitoksista järjestää jotain sellaista organisoitua yhteismusiikkitoimintaa, johon useampi piano-oppilas voi osallistua. Toisissa oppilaitoksissa taas pianistien yhteissoitto on lähinnä piano-opettajien oman aktiivisuuden varassa.

3.1 Yhteissoiton resursointi

Niissä musiikkiopistoissa, joissa itse olen työskennellyt, ei piano-opettajille ole aiemmin ollut varattuna tuntiresursseja yhteissoittoa varten. Yhteissoitto järjestetään yleensä soittotuntien puitteissa, jolloin siihen käytettävä aika on pois yksilöopetuksesta. Tässä on mielestäni tasa-arvo-ongelma. Orkesterisoitinten soittajat saavat pianisteja enemmän opetusta, koska he voivat käydä orkesterissa, jossa on erikseen opettaja sitä varten. Kuitenkin yhteissoitto olisi pianisteille yhtä tärkeää kuin muidenkin soitinten soittajille. Omassa oppilaitoksessani Porvoonseudun musiikkiopistossa tähän epäkohtaan kuitenkin herättiin luvulla vuonna 2021–22, joka nimettiin pianistien yhteissoiton teemavuodeksi. Piano-opettajat saivat käyttöönsä halutessaan enintään yhden viikkotunnin yhteissoittoa varten, ja keväällä 2022 järjestettiin koko musiikkiopiston yhteinen Klaveerikaverit -yhteissoittotapahtuma. Tapahtuman ja teemavuoden toivottiin tuovan eri soitinten opettajien tietoisuuteen piano-oppilaiden tarpeita yhteissoittoon, ja kehittävän koko oppilaitoksen yhteistyötä tässä.

Kyselyyni vastanneista oppilaitoksista melko suuressa osassa oli varattu ainakin joillekin piano-opettajille jonkin verran tuntiresursseja yhteissoittoon, mikä oli itselleni myönteinen ja hieman yllättäväkin tieto. Noin kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että tuntiresursseja oli varattu. Lähes kaikki tähän kysymykseen vastanneet henkilöt kirjoittivat kuitenkin lisätietoihin, että suurin osa pianistien yhteissoitosta tapahtuu omien soittotuntien puitteissa. Useimmissa oppilaitoksissa, joissa tuntiresursseja oli varattu, niitä ei kuitenkaan ollut kaikilla. Monissa tapauksissa resurssia voi anoa rehtorilta esimerkiksi jotain tiettyä projektia tai periodia varten, kuten oman oppilaitokseni Klaveerikaverit-tapahtumassa tehtiin. Itse ajattelen, että yhteissoittoon olisi hyvä saada kuitenkin jatkuvuutta niin, että sen resursointi ei olisi sidottu isoihin projekteihin. Jo pienikin esimerkiksi 15 minuutin viikkotuntiresurssi toisi pianonsoiton opettajille hieman lisää pelivaraa järjestää harjoituksia joskus soittotuntien ulkopuolellakin.

Osa oppilaitoksista järjestää piano-oppilaille erilaisia säännöllisiä ryhmätunteja, joihin kaikki opettajat voivat ilmoittaa oppilaitaan. Yhdeksässä kyselyyn

vastanneesta 14 oppilaitoksesta järjestetään jotakin tällaista toimintaa. Näitä olivat muun muassa lasten ja nuorten lied, piano-orkesteri, Suzuki-ryhmät ja muut pienten soittajien ryhmät, vapaan säestyksen ryhmä- ja paritunnit, sekä pianomuha, jossa musiikin hahmotusaineita opiskellaan pianon äärellä. Eräässä vastauksessa kannatettiin sitä, että yhteismusisoinnille olisi myös tällaisia selkeitä rakenteita. Yhteissoiton järjestämistä helpottaa se, jos opettajalla on mahdollisuus ilmoittaa oppilaansa johonkin säännöllisesti kokoontuvaan ryhmään. Mielestäni tällaiset ryhmät ovat erinomaisia, koska niissä pianistit pääsevät ryhmäytymään orkesterien tavoin. Muutamassa oppilaitoksessa mainittiin lisäksi orkesteripianistina tai oppilasorkesterin solistina toimiminen. Nämäkin ovat hienoja mahdollisuuksia pianisteille, mutta niihin ei kovin moni voi päästä osallistumaan samanaikaisesti. Kuitenkin tarvitaan siis lisäksi myös yhteissoittoa pienemmissä kokoonpanoissa opettajan johdolla.

Yhteissoittoon ei näkemyseni mukaan ole perinteisesti menneinä vuosikymmeninä panostettu musiikkioppilaitoksissa kovinkaan paljoa, ja pianistien osalta panostus on ollut vieläkin vähäisempää kuin orkesterisoittimissa. Jukka Louhivuori nostaa esiin käsiteparin yksilöllinen – yhteisöllinen. Musiikkioppilaitoksissa on perinteisesti hänen mukaansa ollut vallalla yksilöllinen ajattelutapa, koulujen musiikinopetuksessa taas yhteisöllinen. Syynä tähän on ollut länsimaiseen taidemusiikkiin kuuluva virtuositeetin ihanne, joka vaatii korkeaa taitotasoa ja paljon yksinäistä harjoittelua. Tämä ajattelutapa on nykyään jo melko harvinaista, mutta Louhivuoren mukaan musiikkioppilaitosten opetus on edelleen individualistisesti painottunutta. (Louhivuori 2009, 2–3.) Musiikkioppilaitosjärjestelmämme perustettiin alun perin tuottamaan musiikin ammattilaisia eri kulttuurilaitoksiin. (Laes ym. 2020, 7.) Myös tekemäni kyselyn eräässä vastauksessa muisteltiin hieman karrikoidusti sellaista ajattelutapaa, että musiikkiopistojen ainoa tehtävä on tuottaa solistisia ammattiopiskelijoita Sibelius-Akatemiaan, jolloin yhteissoitto ei ole kovin tärkeää. Nykyään musiikkioppilaitosten tehtäväkenttä painottuu enemmän musiikin harrastamiseen ja yhdessä tekemiseen, mutta perinteinen ajattelutapa varmasti vaikuttaa edelleen musiikkiopistojen toiminnassa ja painotuksissa.

Kososen mukaan piano voi olla muihin instrumentteihin verrattuna hyvinkin yksinäinen soitin. Se on sekä melodia-, että harmoniasoitin, ja taustalla vaikuttaa myös pianon solistinen perinne. Kosonen pitää kuitenkin hieman erikoisena sitä, että pianonsoiton opiskelussa on erikseen täytynyt muistuttaa esimerkiksi niin sanotun vapaan säestyksen sekä muun yhteismusisoinnin merkityksestä. Piano ja kosketinsoittimet ovat kuitenkin perinteisiä säestyssoittimia, ja juuri siitä syystä esimerkiksi koulussa yksi musiikinopetuksen keskeisiä instrumentteja. (Kosonen 2009, 168.) Itse olen myös joskus ihmetellyt sitä, että pianistien oletetaan osaan säestää, mutta sen opettamiseen ei kuitenkaan ole perinteisesti musiikkioppilaitoksissa panostettu. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tilanne on muuttumassa.

3.2 Ajankäyttö ja aikatauluhaasteet

Eräs suuri syy varsinkin pianistien yhteissoiton järjestämisen haastavuuteen on ajankäyttö. Vaikka pianonsoiton opettajilla olisikin käytössään tuntiresursseja yhteissoittoon, vaatii sen järjestäminen silti paljon ylimääräistä vaivannäköä. Jo se, että löytää jokaiselle oppilaalle sopivan soittokaverin, voi olla työlästä. Oppilas ei välttämättä tunne ketään muita soittajia, joten opettajan täytyy kysellä hänelle kaveria muilta opettajilta. Tässä voi olla haasteita, koska orkesterisoitinten soittajat ovat usein jo melko kuormittuneita orkesterissa käymisestä, ja voi olla, että heillä ei ole aikaa sen lisäksi piano-oppilaan kanssa soittamiseen. Tämä ongelma mainittiin tekemäni kyselyn muutamassa vastauksessa. Sitten kun sopiva kumppani löytyy, täytyy oppilaille löytää sopivaa soitettavaa, mikä ei sekään aina ole kovin helppoa. Ohjelmiston saatavuuden haasteita käsittelen lisää luvussa 3.1.4.

Kun harjoiteltava kappale on löytynyt, aletaan harjoitella omia stemmoja, ja tämä vaihe kestää pianistilla yleensä huomattavasti kauemmin kuin orkesterisoitinten soittajilla, koska nuotteja on yleensä aina paljon, vaikka stemma olisi kuinka helppo. Kun stemmat on saatu harjoiteltua, on sovittava vielä yhteisistä harjoitusaikatauluista ja mahdollisesta esiintymisestä. Tämä on haastavaa, koska oppilaiden soittotunnit ovat usein täysin eri aikoihin, eivätkä he

välttämättä pääse toistensa tunneille. Jos taas järjestetään erikseen harjoituksia, joutuu opettaja sopeuttamaan omaa mahdollisesti täyttä opetusaikatauluansa sitä varten. Kyselyssäni ei varsinaisesti kysytty sitä, millaisia haasteita yhteissoiton järjestämisessä on, mutta aikatauluongelmat tulivat silti esille monissa vastauksissa. Kiireisten oppilaiden saaminen samaan aikaan musiikkiopistolle tuntuu olevan suuri haaste.

Voi hyvin ymmärtää, että jos pianonsoiton opettajalla on esimerkiksi 20 oppilasta, joista jokaisen kanssa pitäisi tehdä tämä sama prosessi, on se todella työlästä. Käytännössä toki välillä syntyy kokoonpanoja, jotka toimivat vuodesta toiseen, ja heidän kanssaan voikin tehdä suunnitelmia jo heti vuoden alussa ja sopeuttaa mahdollisesti soittotuntien ajatkin samalle päivälle niin, että harjoitukset onnistuvat helposti. Kyselyssä tuli esiin muutamissa vastauksissa juuri tämä tapa, että soittokavereiden soittotunnit yritetään saada peräkkäin. Silti aikataulujen sovittaminen yhteissoittoon on aikamoinen palapeli, ja on ymmärrettävää, että sen järjestäminen ihan jokaiselle oppilaalle mielekkäällä tavalla voi olla mahdotonta.

3.3 Pianon erityispiirteet kamarimusiikkisoittimena

Haasteena pianistien yhteissoiton järjestämisessä on myös se, että piano on esimerkiksi orkesterisoittimiin verrattuna hyvin erilainen soitin, ja sen haasteet ovat hyvin erilaisia kuin jousi- ja puhallinsoittimilla. Orkesterisoitinten opettajien sekä oppilaiden on kokemukseni mukaan usein vaikea ennakoida sitä, että piano-oppilaat tarvitsevat oman stemmansa opetteluun paljon enemmän aikaa kuin puhallin- ja jousisoittajat. Nuotteja on usein paljon, vaikka stemma olisi hyvinkin helppo. Tämä olisikin mielestäni tärkeää tuoda kyseisten soittimien opettajien tietoisuuteen, jotta yhteistyö sujuisi paremmin. Yhteissoitto piano-oppilaiden kanssa vaatii pitkän tähtäimen suunnittelua.

Myös Kondracka kirjoittaa siitä, että piano-oppilaat painiskelevat hyvin erilaisten teknisten haasteiden parissa kuin esim. jousi- ja puhallinsoittajat. Pianisteilla haasteina ovat nuotinluku, sormijärjestykset ja harmonian hahmottaminen, kun

taas muilla soittimilla esimerkiksi äänen laatu ja intonaatio. On helpompaa hallita ja järjestää yhteissoittoa samanlaisten soittimien välille kuin hyvin erilaisten. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että pianistit harvoin soittavat muiden kuin toisten pianistien kanssa. (Kondracka 2008, 24.)

3.4 Nuorille pianisteille sopiva yhteissoittomateriaali

Omassa työssäni olen vuosien varrella huomannut, että sopivaa yhteissoittomateriaalia pianonsoiton alkutaipaleella oleville oppilaille on melko vaikea löytää. Piano-oppilaat soittavat paljon nelikätisiä kappaleita, ja niitä onkin saatavilla paljon eri vaikeustasoille. Muiden soittimien kanssa tapahtuvaan yhteismusisointiin on kuitenkin materiaalia tarjolla vähemmän. Omassa työssäni kaipaen erityisesti duomateriaalia pianolle esimerkiksi viulun, sellon tai huilun kanssa alkeistasolle ja ensimmäiselle perustasolle.

Kyselyssäni tiedustelin pianonsoiton opettajilta sitä, onko heidän mielestään aloitteleville piano-oppilaille saatavilla riittävästi sellaista yhteissoittomateriaalia, jossa he saavat soittaa muiden kuin toisten pianistien kanssa. Tähän vastattiin viisiportaisella asteikolla, jossa numero 1 on huonoin ja 5 paras, käytössä oli taas hymynaamat. Lisäksi jatkokysymyksessä kysyttiin, millaista materiaalia he kaipaisivat lisää, jos sitä heidän mielestään ei ole tarpeeksi saatavilla. Halusin kartoittaa tällaisen materiaalin tarvetta oman sovitushankintani vuoksi. Noin puolet opettajista vastasi kysymykseen numeroilla 1 tai 2, eli huonoimmilla arvioilla. Loput vastaukset jakaantuivat niin, että neljäsosa vastasi keskivertoarviolla 3, ja neljäsosa numerolla 4 tai 5, eli heidän mielestään materiaalia on hyvin saatavilla.

Lähes kaikki, jotka eivät pitäneet materiaalia riittävänä, tai pitivät sitä keskinkertaisena, vastasivat myös jatkokysymykseen, jossa tiedusteltiin sitä, millaista materiaalia he kaipaisivat lisää. Näistä opettajista puolet toi esiin sen, että kaivataan yhteissoittomateriaalia, jossa pianostemma olisi tarpeeksi helppo. Monissa vastauksissa tuli esiin se, että säestykset ovat pienille pianisteille liian vaikeita. Toivottiin sellaista materiaalia, jossa oman stemman opetteluun ei mene

liikaa aikaa, jotta voidaan keskittyä yhteissoiton harjoitteluun. Esiin tuli myös se, että jos pianistin osuus on vaikeampi, eivät samanikäiset voi soittaa keskenään, vaan pianisti on usein vanhempi kuin muut soittajat. Tällöin pianistin on vaikeampi saada omanikäisiä kavereita musiikkiopistosta. Kolmessa vastauksessa tuli esiin se, että materiaalia saattaa löytyä ripotellen sieltä ja täältä. He kaipasivat koottua teosta, jossa olisi yhteissoittokappaleita eri tasoille. Muutamassa vastauksessa tuli myös esiin se, mitä itsekkin edellä pohdin, että nelikätistä materiaalia on hyvin saatavilla. Puutetta on muiden soittimien kanssa soitettavista helpoista kappaleista. Toivetta oli myös kansanmusiikista ja maailmanmusiikista, ja ihan yleisesti hyvin soivia helppoja kappaleita erilaisille kokoonpanoille. Yksi vastaajista, joka piti materiaalin määrää riittävänä, kommentoi kuitenkin, että joskus on vaikea löytää materiaalia juuri tietylle kokoonpanolle.

Itsekin olen törmännyt opetuksessani siihen haasteeseen, että juuri tietylle kokoonpanolle ei löydy sopivaa soitettavaa, ja juuri siitä syystä aloin aikanaan sovittaa kappaleita oppilasryhmille, joita opetin. Opetin esimerkiksi poikien kaveriporukkaa, jossa soittimina oli piano, harmonikka, klarinetti, saksofoni, viulu ja trumpetti. Heille sitten sovittiin muutamia kappaleita. Tätä opinnäytettä varten sovittamiani kappaleita ja niiden testaamista käsittelen lisää raporttini loppupuolella luvusta 4 eteenpäin.

3.5 Yhteenvetoa pianistien yhteissoiton järjestämisen tavoista

Kun kyselyssäni kysyttiin sitä, millaisia mahdollisuuksia oppilaitoksissa on pianistien yhteismusisointiin, oli merkille pantavaa se, että lähes puolet vastanneista mainitsi, että yhteismusisoinnin järjestäminen on eniten kiinni piano-opettajan aktiivisuudesta ja viitseliäisyydestä. Yleensä tätä aktiivisuutta kyllä ilahduttavan paljon löytyykin, myös oman kokemukseni mukaan. Yhdessä vastauksessa huomautettiin, että aktiivisuutta vaaditaan nimenomaan piano-opettajien puolelta, ja tämä on toki ymmärrettävää koska orkesterisoitinten soittajilla on yhteissoittoa melko automaattisesti orkestereissa.

Kyselyn vastauksissa tuli esiin runsaasti erilaisia yhteissoiton mahdollisuuksia, joita musiikkioppilaitoksissa on. Yleisimmin mainittiin pianoduot, joihin sisältyy nelikätinen sekä kahdella pianolla soitettavat kappaleet. Vapaa säestys mainittiin myös muutamaan kertaan, ja sen avulla monet aloittelevatkin pianistit voivat säestää ikäisiään muita soittajia. Näiden lisäksi oli muut pienet kamarimusiikkiyhtyeet, sekä edellä mainitut säännölliset Suzuki-ryhmät, lasten lied, piano-orkesterit ja pianomuha.

Suurin osa opettajista mainitsi tärkeänä asiana yhteistyön muiden opettajien kanssa, ja moni kehui kollegoitaan hyvästä ilmapiiristä. Yhteistyötä opettajien välillä vaaditaan toki oppilaiden yhteissoitossa aina, paitsi tietysti silloin kun opettajan omat oppilaat soittavat toistensa kanssa. Yhdessä oppilaitoksessa oli kamarimusiikin vastuuopettaja, jonka avulla yhteissoittokavereita voi löytää. Tämä ratkaisu vaikutti mielestäni mielenkiintoiselta ja kokeilun arvoiselta.

Kuudessa oppilaitoksessa oli kyselyn mukaan ainakin suunnitteilla jonkinlaisia yhteismusiikkiprojekteja, konsertteja, viikonloppuja tai kamarimusiikkiviikkoja. Eräässä vastauksessa mainittiinkin hyvistä toimintatavoista kysyttäessä se, että jokin tavoite on tärkeä olla. Jos on olemassa jokin projekti, johon tähdätään, on siihen helpompi saada myös tuntiresursseja käyttöön. Hyvä esimerkki tästä on omassa työpaikassani Porvoonseudun musiikkiopistossa järjestetty Klaveerikaverit -tapahtuma, jossa oli esillä kaikenlaiset yhtyeet ja duot, joissa on piano mukana. Tapahtumasta tehtiin iso tapaus logoineen, ja mielestäni sen avulla on saatu musiikkiopistossamme hyvin levitettyä muiden soittimien opettajille ja oppilaille tietoa pianistien yhteissoiton tarpeista ja lisättyä pianistien yhteissoittoa. Tapahtumasta on tarkoitus toistuva tehdä perinne, jolloin asia pysyy toivottavasti jatkuvasti esillä.

Kyselyni oli pienimuotoinen, ja sen otantaa voi pitää ennemminkin harkinnanvaraisena näytteenä musiikkioppilaitoksista (Mattila 2022). Siksi tuloksia voi pitää vain suuntaa antavina. Mielestäni pianistien yhteissoiton järjestämisestä olisi hyvä tutkia laajemminkin koko Suomen alueella. Esimerkiksi Suomen

musiikkioppilaitosten liitto SML tekee jäsenoppilaitoksilleen monenlaisia kyselyitä ja tilastoja, tässä voisi olla yksi hyödyllinen kohde.

Kyselyn sekä oman kokemuksen mukaan pianistien yhteissoittoon on monia erilaisia mahdollisuuksia. Pianistit eivät voi osallistua kaikki samaan orkesteriin jousi- ja puhallinsoittajien tapaan. Sen vuoksi erilaisia pianistien yhteissoiton muotoja olisikin hyvä olla useampia, jotta jokainen oppilas voi löytää niistä itselleen sopivimman. Ihannemusiikkiopisto voisi olla sellainen, jossa olisi erilaisia säännöllisesti kokoontuvia ryhmiä, vapaata säestystä, mahdollisuuksia soittaa orkesterin kanssa, pieniä kamarimusiikkiryhmiä ja niitä varten tuntiresursseja opettajille sekä vastuopettaja, jonka kautta soittokavereita voisi löytää.

4 Uusi yhteissoittomateriaali

Kuten edellä on todettu, on nuorille piano-oppilaille suunnattua kamarimusiikkimateriaalia heikosti saatavilla, ja sellaiselle on musiikkiopistoissa näkemykseni mukaan tarvetta. Sen vuoksi olen alkanut vuosien saatossa sovittaa omille oppilaille yhteissoittomateriaalia aina tarpeen mukaan. Sovittaminen on itselleni mielekästä puuhaa, ja tätä opinnäytettä suunnitellessani päätin testata, toimisivatko sovitukseni myös muiden opettajien käytössä. Olen tehnyt yhteissoittomateriaalia tätä opinnäytettä varten piano-huilu- sekä piano-viuluduuille, ja ne edustavat vaikeustasoltaan alkeita sekä ensimmäistä perustasoa.

Keskityin sovituksissani alusta alkaen vain duokokoonpanoihin enkä sen isompiin yhtyeisiin. Duoja on musiikkiopistoissa käytännössä helpompi muodostaa, varsinkin silloin, jos yhteismusisointi tapahtuu omien soittotuntien yhteydessä tai jos yhtyeillä ei ole mitään säännöllistä kerran viikossa tapahtuvaa kokoontumisaikaa. Isommat kokoonpanot vaativat aina enemmän järjestelyä ja aikataulujen sovittamista, ja siksi on mielestäni käytännöllisempää, jos materiaalia on saatavilla nimenomaan duoille.

Viulu ja huilu valikoituivat sovitukseen mukaan sen vuoksi, että näiden soittimien opettajien kanssa minulla on ollut läheistä yhteistyötä, ja tätä projektia varten oli

rajattava soitinten määrää. Sovitusten kappaleet on poimittu *Vivo huilu* -kirjasta (Mäkikä ja Talvitie 2013), *Viuluni soi 1* ja *Viuluni soi 2*-kirjoista (Lannes-Tukiainen, Kiiski ja Manninen 2005a ja 2005b), sekä *Suomalaisen viulukoulun* toisesta osasta (Kuula 2019). Nämä kirjat valikoituivat sovitusten pohjaksi viulu- ja huiluopettajakollegoideni kanssa käymieni keskustelujen perusteella. Halusin tehdä sovituksia nimenomaan sellaisiin kappaleisiin, joita nuoret viulistit ja huilistit soittavat paljon, ja kollegoideni kokemuksen mukaan kyseiset soitinkoulut ovat melko yleisesti käytössä musiikkiopistoissa.

Sovituksia on huilu-piano-duolle 22 kappaletta, joista 10 on tarkoitettu alkeistasolle, ja 12 perustasolle 1. Viulu-piano-duolle sovituksia on 31, joista 15 on alkeistasolle, ja 16 perustasolle 1. Lisäksi olen kollegani pyynnöstä muokannut 12 viulukappaleen sovitusta myös alttoviulu-piano-duolle sopiviksi. Sovituksia on siis melko paljon, ja ajatuksena onkin ”more is more”, kuten asiantuntijaohjaajani Marjukka Eskelinen tapaamisessamme syksyllä 2021 asian ilmaisi. Jotta yhteisöön järjestäminen piano-oppilaille olisi helpompaa, on materiaalia ja vaihtoehtoja hyvä olla saatavilla paljon, eri tasoisia ja eri tyylisiä. Soittoparin löytäminen pianistille voi olla haastavaa, ja kun sellainen löytyy, on oltava juuri sille parille sopivaa soitettavaa.

4.1 Pedagogisen materiaalin tuottaminen nuorille piano-oppilaille

Oma sovitustyöni on perustunut ennen kaikkea pitkään kokemukseen pianopedagogina, ja olen oppinut sitä lähinnä vain tekemällä. Tämän opinnäytteen kirjoittamisen yhteydessä olen pohtinut tarkemmin myös sitä, millaisia asioita nuorille pianisteille sovitettaessa tulisi ottaa huomioon. Erilaisia sovituspaita löytyy kyllä, mutta oma sovittamiseni on hyvin erikoistunutta, ja juuri tällaiseen sovittamiseen en ole löytänyt kovin paljoa lähteitä tai oppimateriaalia.

Sain lisää inspiraatiota oppilaille sovittamiseen luettuani Saima Hyökin YAMK-opinnäytteen, jossa hän kehitti käsitteen ”pedagoginen sovittaja”. Tämä tarkoittaa sitä, että sovittaja pyrkii tekemään musiikillisesti mahdollisimman mielenkiintoisia sovituksia, kunnioittaen ja arvostaen samalla kyseisen yhtyeen taitotasoa. Ei siis

pyritä jotenkin keinotekoisesti vain helpottamaan sovituksia, vaan kirjoitetaan mahdollisimman toimivaa ja kiinnostavaa materiaalia juuri kyseiselle kokoonpanolle. (Hyökki 2013, 56.) Hyökki sovitti kappaleita musiikkiopiston lauluyhtyeille, mutta mielestäni samat periaatteet toimivat muussakin pedagogisessa sovittamisessa. Juuri tähän olen enemmän ja enemmän halunnut pyrkiä myös omissa sovituksissani. Haluan, että kappaleet ovat oppilaille mielenkiintoisia, sopivan tasoisia ja niissä on otettu huomioon pedagogiset kehittämiskohteet.

Amerikkalainen pianopedagogi Martha Beth Lewis on julkaissut verkkosivuillaan ohjeita sovittamisesta ja säveltämisestä alkeistason pianonsoittajille, ja hän on tehnyt listan asioista, jotka on tällöin otettava huomioon. Nämä ohjeet koskevat lähinnä aivan aloittelijoita eli noin ensimmäisen vuoden soittajia. Hänen mukaansa alkeiskappaleiden nuoteissa tulisi rajata ääniala, rytmiset elementit sekä dynamiikan vaihtelun määrä ja pysyä tiukasti näissä rajauksissa. Lisäksi hän neuvoo välttämään tempomerkintöjä, fraasikaaria ja myös sävellajimerkintöjä. Tahtilajien tulisi olla yksinkertaisia ja nuottikuvan selkeä. Tavoite on siis, että nuoteissa ei olisi aloittelevalla soittajalle liikaa erilaisia hämmennystä aiheuttavia merkintöjä, vaan nuottikuva olisi mahdollisimman yksinkertainen. (Lewis 2014.)

Lewisin ajatus pianonsoiton alkeisopetuksesta perustuu näkemykseni mukaan pitkälti siihen ajatukseen, että alusta asti opetellaan soittamaan kaikki nuoteista, ja tällöin onkin tärkeää, että nuottikuva on yksinkertainen. Kuitenkin nykyään korostetaan soittoharrastuksen alkuvaiheessa enemmän myös korvakuulolta soittamista, jolloin nuottikuvassa voi olla myös sellaisia asioita, joita oppilas ei vielä ymmärrä, ja jotka opiskellaan opettajan avulla mallista soittaen. Lewisin ohjeet voivat silti toimia hyvänä muistilistana, varsinkin silloin, kun halutaan opettaa oppilaille nuotinlukua.

Sovitettaessa yhteissoittokappaleita esimerkiksi viulun tai huilun kanssa, on kuitenkin tingittävä monista asioista, joita ohjeissa mainitaan. Esimerkiksi sävellaji ei viulun tai huilun kanssa soitettaessa useinkaan voi olla alkeistasolla pianisteille kaikista helpoimpana pidetty C-duuri. Viululla helpot sävellajit ovat esimerkiksi D-duuri tai A-duuri, huilulla usein F-duuri. Mustia koskettimia ei siis voi sovituksissa

välttää alkeistasollakaan. Omissa yhteissoittosovituksissani ajatus onkin, että ne voidaan opetella osittain korvakuulolta opettajan johdolla, ja nuotti on silti apuna mukana. Suuri osa sovitetuista kappaleista on yleisesti tunnettuja kansan- ja lastenlauluja, mikä helpottaa omaksumista. Mustien koskettimien käyttökään ei järkytä silloin pientä oppilasta, kun hän kuulee selvästi tutusta melodiasta, milloin niitä tarvitaan. Nuotinluvun opiskelu ei näissä sovituksissa ole pääasia, vaan yhteissoiton taitojen opettelu.

4.2 Sovituksille asetetut tavoitteet

Tehdessäni sovituksia laadin niille tavoitteet, jotka olen niissä pyrkinyt täyttämään. Oman pianonsoiton opettajan kokemukseni mukaan musiikkioppilaitoksissa tarvitaan juuri nämä kriteerit täyttäviä sovituksia. Lisäksi samoja asioita tuli esiin myös tekemässäni kyselyssä.

- *Pianon stemma on suurin piirtein samaa vaikeusastetta kuin huilistin tai viulistin stemma.*

Jotta samanikäiset ja saman verran soittoa harrastaneet voivat soittaa yhdessä, on stemmojen oltava suurin piirtein saman tasoisia. Tällöin päästään melko nopeasti soittamaan yhdessä, eikä toisella mene turhauttavan pitkää aikaa oman stemmansa opetteluun. Esimerkiksi viulukappaleiden valmiit pianosäestykset ovat lähes aina aivan liian vaikeita piano-oppilaiden soitettaviksi.

- *Pianon osuus ei ole pelkkää säestystä vaan siinä on vastavuoroisuutta toisen stemman kanssa. Vastavuoroisuus voi syntyä esim. siitä, että sovituksessa on pianolle soolokohtia, alku-, väli- tai loppusoitto, vuorottelua toisen soittajan kanssa, tai sitten säestyskuvio on jollain tavalla erityinen tai kuvastaa vaikkapa kappaleen luonnetta.*

Jotta oppilaat oppivat kamarimusisointia ja kommunikointia musiikin kautta, on tärkeää, että kappaleissa on molemmille soittajille tilaisuuksia tulla esiin ja olla välillä taustalla säestäjänä. Tämä voi mielestäni luoda duoille myös yhteishenkeä, koska molempien stemmat ovat yhtä tärkeitä kokonaisuuden kannalta. Yhteissoitto tuntuu piano-oppilaasta myös mielekkäämmältä, jos oma stemma ei ole pelkkää säestyskuviota, vaan siinä on myös kiinnostavia elementtejä. Olen lisännyt moniin sovituksiini myös viululle tai huilulle säestäviä kohtia, jolloin pianolla on soolo.

- *Sovitus soi hyvin yhteen.*

On tärkeää, että kappale kuulostaa hyvältä yhteen soitettuna. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että soitinten välinen balanssi on melko helppo saavuttaa, eikä toinen soitin peitä toista. Myös oktaavialat ovat tärkeässä osassa siinä, miten kappale soi yhdessä.

- *Sovitus on oppilaille motivoiva, siinä on jotain mielikuvitusta herättävää, tai muuta hauskaa.*

Soittamisen tulee mielestäni olla hauskaa, ja siinä pitää pystyä käsittelemään monenlaisia tunteita. Varsinkin lastenlauluihin on hauska keksiä joskus humoristisiakin elementtejä.

Yleisenä tavoitteena sovitusten tekemisessä on ollut se, että niiden olemassaolo helpottaa piano-oppilaiden yhteissoiton järjestämistä, kun sopivan tasoista materiaalia on helposti saatavilla.

4.3 Sovitusten vaikeustaso

Tekemäni kyselyn sekä oman kokemukseni perusteella piano-oppilaille tarkoitetuissa yhteissoittosovituksissa tärkein toive on se, että pianostemma olisi riittävän helppo. Siksi käsittelemän sovitusten vaikeustasoa tässä luvussa hieman tarkemmin.

Useissa musiikkioppilaitoksissa ei uusien opetussuunnitelmien perusteiden myötä ole enää käytössä perinteisiä tasosuorituksia, eikä valtakunnallisia tasosuoritusten sisältöjä. Omassa työpaikassani Porvoonseudun musiikkiopistossa ne ovat kuitenkin edelleen käytössä, ja opettajilla on yleisesti tuntuma siitä, millaiset taidot oppilailla tulisi olla milläkin tasolla. (Porvoon kaupungin sivistyslautakunta 2019.) Tämän vuoksi olen arvioinut omien sovitusteni vaikeustasoa tämän perinteisen tasosuoritusajatuksen mukaisesti.

Sovituksista suurin osa on tehty alkeistasolle ja ensimmäiselle perustasolle. Viulun ja huilun stemmojen vaikeustaso on jo ennalta määritelty ja tiedossa, koska kappaleet on poimittu soitinkouluista, jotka etenevät niin että taso vaikeutuu niissä asteittain. Olen myös tehnyt yhteistyötä viulunsoiton sekä huilunsoiton opettajakollegoideni kanssa, ja he ovat arvioineet kappaleiden vaikeustasot. Etukäteen on siis ollut tiedossa, mitkä valituista huilu- ja viulukappaleista

kuuluvat alkeistasolle ja mitkä perustasolle 1. Tämän tiedon avulla olen pyrkinyt tekemään pianon stemmasta vaikeustasoltaan samanlaisen, kuin viulun tai huilun stemma. Joissain tapauksissa pianisti saattaa olla taitavampi kuin kumppaninsa, jolloin on hyvä, että on saatavilla myös kappaleita, joissa pianistin osuus on hieman vaativampi. Yleinen tavoite kuitenkin on, että pianon stemma olisi oppilaalle helppo omaksua. Myös Eskelinen ja Jääskeläinen (2008, 11, 52) toteavat että yhteissoittokappaleen tulee olla taitotasoltaan melko helppo, jotta oppilas pystyy keskittymään myös toisten kuuntelemiseen ja yhteissoiton sujumiseen. Anna Pohjola tutki pro gradututkielmassaan Raaseporin musiikkiopiston oppilaiden kokemuksia yhteissoitosta. Siellä tuli esiin, että 80 % oppilaista piti enemmän yhteissoitosta kuin yksin soittamisesta, ja yksi suuri syy tähän on se, että yhteiskappaleet ovat usein helpompia kuin soolokappaleet. Soittaminen on rennompaa, eikä virheitä tarvitse pelätä niin paljon. (Pohjola 2017, 63–64). Tämä tukee ajatusta siitä, että myös piano-oppilaille on oltava sellaista yhteissoittomateriaalia, joka on helppo omaksua.

Kristiina Jääskeläinen on tutkimuksessaan tehnyt taulukot kolmen perustason teknisistä taidoista perustaen näkemyksensä vuoden 1993 ja 2005 valtakunnallisiin tasosuoritusten sisältöihin ja arvioinnin perusteisiin, pianotekniikkaa käsitteleviin teoksiin, sekä omaan ja kollegoidensa pedagogiseen kokemukseen. Hän on käyttänyt tätä jaottelua apunaan tehdessään sovituksia huilu-klarineti-pianotriolle eri perustasoille. (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 42–50.) Taulukko sisältää mielestäni erittäin hyödyllistä ja valaisevaa tietoa pianonsoiton taitotasosta. Oma arvioni on kuitenkin, että ainakin omassa oppilaitoksessani pianonsoiton perustaso 1- suorituksen vaatimustasoa on kuitenkin jonkin verran laskettu vuodesta 2008, jolloin Kristiina Jääskeläinen on tämän taulukon tehnyt.

Omissa sovituksissani olen keskittynyt ensimmäisen perustason lisäksi vielä helpompiin, alkeistasoisiin kappaleisiin, joten halusin määritellä Jääskeläisen taulukkoa mukailien myös alkeistason taitotasot eri pianotekniikan alueilla. Vaikka valtakunnallisia tasosuoritusvaatimuksia ei näin tarkkaan enää määritellä, toimii tämä jaottelu mielestäni hyvänä työkaluna arvioitaessa sovitusten teknistä vaikeustasoa.

Seuraavassa esittelen Jääskeläisen näkemykset ensimmäisen perustason taitotasoista, ja siihen on lisätty oma näkemykseni alkeistasoisten sovitusteni taitotaso-vaatimuksista. (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 44–50.)

Taulukko 1 Sormitekniikka

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläisen mukaan)
Repetitio	Repetitiota ei esiinny	<i>Repetitiota esiintyy satunnaisesti</i>
Korukuviot	Korukuvioita ei esiinny	<i>Korukuvioita esiintyy satunnaisesti</i>
Intervallit	Intervalleja käytetään priimistä kvinttiin asti. Yhdellä kädellä ei soita yhtä useampaa ääntä kuin satunnaisesti.	<i>Intervalleja käytetään käden koko huomioiden.</i>
Asteikot (sisältäen peukalon aliviennin)	Peukalon alivientiä ei vielä esiinny. Asteikkokulut on mahdollista soittaa viiden sormen asemassa ilman peukalon alivientiä. Sävellajien etumerkintöjä ei ole välttämätöntä vielä tuntea, opettajan kanssa yhdessä opetellaan korvakuulolta ja hahmottamalla, mihin tulee mustia koskettimia.	<i>Duuri- ja harmoniset molliasteikot kahteen etumerkintään asti, kaksi oktaavia kädet yhdessä.</i>
Kromaattinen asteikko	Kromaattista asteikkoa ei esiinny.	<i>Alustava tutustuminen kromaattiseen asteikkoon</i>
Kadenssit	Kolmisointuja ei vielä esiinny soituksissa yhdellä kädellä soitettuna. Yhdellä kädellä on yhtä aikaa korkeintaan kaksi	<i>Kadenssit asteikkoja vastaavista sävellajeista molemmilla käsillä.</i>

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläisen mukaan)
	säveltä, ja nekin vain satunnaisesti.	<i>Huom! Tähän on omassa oppilaitokses-sani tullut muutoksia. Soinnut soitetaan vain oikealla kädellä vasemman soittaessa vain bassosävelen, ja ne on lisäksi mahdollista soittaa perusasemissa ”hyppimällä ” soinnun perusmuodosta toiseen.</i>
Säestyskuviot	Säestyskuviot ovat erittäin yksinkertaisia, ja niissä ei esiinny kokonaisia kolmisointuja yhdellä kädellä. Kuvioissa on riittävästi aikaa siirtää kädet seuraavaan paikkaan.	<i>Harjoitellaan yksinkertaisia säestyskuvioita hitaassa tempossa.</i>

Taulukko 2 Artikulaatio ja fraseeraus

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläinen)
Kaaret	Kaaren ja staccaton yhdistelmää ei vielä esiinny.	<i>Harjoitellaan kaaren ja staccaton yhdistelmää.</i>
Legato, staccato	Täydellistä legatoa ja staccatoa ei vielä vaadita, mutta niitä voidaan käyttää, jos ne ilmentävät kappaleen luonnetta. Esim. Pienet sammakot, jossa kädet hyppivät ”sammakoina” toistensa yli.	<i>Opitaan legaton ja staccaton välinen ero.</i>
Portato	Soittotapa on portato, mutta termiä ei vielä opetella.	<i>Soittotapaa ei varsinaisesti opetella, vaikka alkuvaiheessa soittotapa useimmiten on portato.</i>

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläinen)
Aksentit	Aksentteja voi esiintyä satunnaisesti, esimerkiksi kappaleen lopussa, tai jos halutaan joku yllätys.	<i>Opitaan soittotapa ja käsite.</i>
Fraseeraus	Fraseerausta ei vielä juurikaan vaadita.	<i>Fraseerausta harjoitellaan esimerkiksi soittamalla musiikillisia kysymyksiä ja vastauksia.</i>

Taulukko 3 Rytmin hallinta

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläinen)
Nuotit ja tauot	Kokonuoteista kahdeksasosanuotteihin ja -taukoihin. Pisteellisiä nuotteja voi esiintyä satunnaisesti, varsinkin jos sellaisia esiintyy laulun melodiassa, on kyseessä tuttu laulu, jonka voi korvakuulolta oppia helposti.	<i>Kokonuoteista kuudestoistaosanuotteihin ja -taukoihin, myös pisteelliset nuotit.</i>
Tempo, pulssi ja agogiikka	Varsinkin yhteissoittokappaleissa yhteisen tietyn pulssin pitäminen on tärkeää, joten sitä harjoitellaan. Tempot ovat yleisesti aika rauhallisia.	<i>Tutustutaan eri tempoihin. Pystytään säilyttämään tietty pulssi. Myös vapaapulsatiivisia kappaleita.</i>
Tahtiosoitus	Kappaleissa esiintyy vain tavallisimpia tahtioitoituksia, eli 4/4, 2/4 ja 3/4.	<i>Tavallisimpien tahtioitoituksen (4/4, 2/4 ja 3/4) lisäksi myös muut tahtioitoitukset ovat mahdollisia.</i>

Taulukko 4 Käsivarren käyttö

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvio)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläinen)
Rotaatio	Rotaatiota ei vielä kovin paljoa harjoiteta.	<i>Harjoitetaan liikeradan löytämistä.</i>
Käden ylivienti	Käden ylivientiä saattaa esiintyä satunnaisesti, mutta silloin tekstuuri on mahdollisimman yksinkertaista.	<i>Motoriikkaa harjoitetaan ylittämällä keskiviiva, esim. vasen käsi vietään oikean yli.</i>
Hypyt	Yhteissoittosovituksissa hyppyjä ei juurikaan esiinny, jotta oppilas pystyy keskittymään toisen soittajan kuuntelemiseen.	<i>Hypyillä harjoitetaan koskettimiston hahmotamista ja motoriiikan hallintaa.</i>
Klusterit	Klustereita esiintyy satunnaisesti, jos ne kuvastavat kappaleen luonnetta (esim. Palelevan kamelin aivastukset)	<i>Suurpiirteisiä klustereita harjoitetaan (esim. Kurtag)</i>
Glissando	Glissandoja ei alkeistasolla vielä juurikaan esiinny omissa sovituksissani.	<i>Glissandoja harjoitetaan vapaassa tempossa.</i>

Taulukko 5 Pedaalin käyttö ja dynamiikka

Taitotaso	Alkeistaso (oma arvioni)	Perustaso 1 (Kristiina Jääskeläinen)
Pedaalin käyttö	Pedaalia ei vielä käytetä.	<i>Pedaalia käytetään lähinnä tehosteena.</i>
Dynamiikka	Perustehoja opetellaan, varsinkin jos kappaleen luonne sitä selkeästi vaatii.	<i>Perustehot: p, mp, mf ja f opetellaan.</i>

4.4 Tekijänoikeudet

Tulevaisuudessa tarkoitukseni on miettiä, voisiko sovituksiani julkaista laajempaan käyttöön. Silloin on ajankohtaista selvittää tarkemmin sovittujen kappaleiden tekijänoikeuksia, ja mitä niistä on mahdollista julkaista. Melko suuri osa materiaalista on kansanlauluja ja muuta vanhoja lauluja, joiden tekijänoikeudet eivät ole enää voimassa ja niitä voi vapaasti sovittaa. Joukossa on kuitenkin myös lauluja, joiden säveltäjät ovat elossa tai heidän kuolemastaan on alle 70 vuotta, jolloin sovituksen julkaisemiseen tarvitaan lupa. Teosto määrittelee sovittamisen olevan teoksen luovaa muuntelua, jossa sovittajan luovan panoksen teoksen uuteen asuun pitää olla selvästi tunnistettavissa. Sovittamista ei kuitenkaan tekijänoikeuslain mukaan ole esimerkiksi soitintaminen tai helpompien versioiden laatiminen. (Teosto a, ei pvm.) Teostosta saamieni tietojen mukaan nämä yhteissoittosovitukset luultavasti luokiteltaisiin juuri jompaankumpaan näistä luokituksista. Kouluissa ja oppilaitoksissa on sallittua sovittaa kappaleita opetustarkoituksiin, ja yleensä oppilaitoksilla on myös Teoston kanssa sopimus, jonka perusteella sovituksia ja tekijänoikeuksien alaisia kappaleita saa esittää oppilaskonserteissa (Teosto b, ei pvm). On kuitenkin eri asia julkaista sovituksia kaikkien käyttöön, ja tämä vaatii vielä tarkempaa selvittelyä.

5 Sovitusten testaaminen

Opinnäytetyöni lähtökohta oli oma arvioni siitä, että piano-oppilaille on haastavaa järjestää yhteissoittomahdollisuuksia. Lisäksi nuorille piano-oppilaille on melko huonosti saatavilla helppoa yhteissoittomateriaalia muiden soittimien kuin pianon kanssa soitettavaksi. Kuten luvussa 4 on esitelty, tein kevästä 2021 myöhäiseen syksyyn 2021 noin 50 sovitusta, viulu-pianoduolle sekä huilu-pianoduolle. Lisäksi sovitin kaksi kappaletta sello-pianoduolle. Muutamia kappaleita on sovitettu sekä huilu-piano-, että viulu-pianoduolle, mutta ne on tässä kuitenkin laskettu erillisiksi sovituksiksi, koska ne ovat jonkin verran erilaisia joutuessaan eri sävellajeista ja soitinten luonteesta. Alkukeväästä 2022 muokkasinkin musiikkiopistoni alttoviuluopettajan pyynnöstä vielä 12 viulukappaletta myös alttoviululle sopiviksi. Projekti painottui vaikeustasoltaan helppoihin sovituksiin.

Kokemukseni mukaan yhteissoittomateriaalia kaivataan juuri helpoimmille vaikeustasoille, joten suurimman osan sovituksistani olin suunnitellut edustavan alkeistasoa sekä perustasoa 1.

Tavoitteeni oli haastattelujen avulla selvittää sitä, miten laatimani uusi yhteissoittomateriaali soveltuu musiikkiopistojen soitonopetukseen, ja saada siitä rakentavaa palautetta mahdollista myöhempää muokkausta varten. Halusin myös tietää, millaiset tekijät vaikuttavat siihen, että sovitus on hyvä, motivoiva ja sopivan tasoinen oppilaiden soitettavaksi. Lisäksi halusin kartoittaa sitä, tarvitaanko tällaista materiaalia opetuskäyttöön, jotta osaan arvioida sitä, kannattaisiko sovituksia julkaista laajempaankin käyttöön. Näihin kysymyksiin hain vastauksia haastatteleamalla sovituksia käyttäneitä opettajia, testaamalla sovituksia itse opetuskäytössä, sekä tekemäni kyselyn avulla.

Ihanteellinen tutkimusmenetelmä sovitusten testaamiseen olisi ollut toimintatutkimus, jossa prosessinomaisesti edeten pyritään saamaan aikaan ongelmien ratkaisuun ja muutokseen johtavaa toimintaa. Toimintatutkimus etenee spiraalinomaisesti niin, että ongelman havaitsemisen ja tunnistamisen pohjalta tehdään muutossuunnitelma, jota sitten toteutetaan reflektoiden. Tämän jälkeen suunnitelman toteutumista havainnoidaan ja arvioidaan, minkä pohjalta sitä muutetaan ja täsmennetään. Uuden suunnitelman laatimisen jälkeen kierros lähtee alusta, ja tätä voidaan toistaa useita kertoja. (Jyrämä 2022.) Sovituskiani olisi ollut hyvä testata niin, että testaamisen jälkeen olisin saanut niistä palautetta, jonka jälkeen olisin voinut muokata niitä, ja sitten uusia versioita olisi voinut testata uudestaan. Käytännössä tämän opinnäytteen tekemiseen varattu aika ei kuitenkaan riittänyt tällaiseen prosessiin, ja sovituksia testattiin kutakin vain kerran. Toimintatutkimuksen piirteitä prosessissa kuitenkin oli, sillä syksyllä 2021 kävin läpi kaikki sovitukset asiantuntijaohjaajani Marjukka Eskelisen kanssa. Tämän jälkeen muokkasinkin lähes kaikkia sovituksia hänen antamiensa palautteiden perusteella, ja opettajakollegat testasivat näitä uusia versioita.

Toimintatutkimuksen kriteerit eivät siis kehitystyössäni täysin täyty, ja työtä voisi ennemminkin luonnehtia tapaustutkimukseksi. Tapaustutkimuksessa

analysoidaan jotain ajallisesti ja tilallisesti rajattua tapausta, ja pyritään saamaan siitä hedelmällistä tietoa. Siinä ei pyritä laajoihin yleistyksiin, vaan tapauksen tarkan ja havainnollisen kuvauksen ajatellaan tuovan ilmiöstä hyödyllistä uutta tietoa, jota voidaan soveltaa myös muissa yhteyksissä. (Vuori 2022.)

Haastatteleamalla opettajia pyrin saamaan heiltä tietoa siitä, mitkä tekijät tekevät sovituksista hyviä ja toimivia. Näitä tietoja voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa uusien pedagogisten sovitusten laatimisen yhteydessä.

5.1 Testaamisen toteuttaminen

Lukuvuoden 2021–2022 alussa noin 50 sovitusta ladattiin Google drive -kansioon, josta opettajakollegat Porvoonseudun musiikkiopistosta saivat vapaasti valita niitä käyttöönsä. Soitettavat kappaleet siis valikoituivat sovitusten joukosta sen mukaan, millaisia ja minkä tasoisia oppilaita ja yhteissoittopareja kullakin opettajalla sattui sillä hetkellä olemaan. Osan kappaleista valitsi piano-opettaja tai piano-oppilas, tai molemmat yhdessä, osalla taas ehdotus kappaleesta tuli huilu-, viulu- tai alttoviuluopettajalta.

Sovitusten testaaminen tapahtui käytännössä kevätlukukauden 2022 aikana. Liitteessä 2 on lueteltu sovittamani kappaleet, sekä listattu ne kappaleet, joita on testattu opetuskäytössä. Oppilaat harjoittelivat sovituksia opettajiensa johdolla kevään 2022 aikana, ja suurin osa niistä esitettiin jossain musiikkiopiston konsertissa. Useita sovituksia kuultiin myös samana keväänä Porvoonseudun musiikkiopiston järjestämässä Klaveerikaverit-tapahtumassa, josta on mainittu luvussa 3.1.5.

Oppilaat, jotka soittivat sovituksia, olivat ikäjakaumaltaan 7–14-vuotiaita. Ylivoi- maisesti eniten oli 8- ja 10-vuotiaita soittajia ja vähiten 7- ja 14-vuotiaita. Soitto- vuosia piano-oppilailla oli takanaan puolesta vuodesta noin viiteen vuoteen. Näistä eniten oli kolme vuotta soittaneita, mutta soittovuosien määrä jakautui melko tasaisesti.

5.2 Haastattelut

Aluksi harkitsin palautteen saamiseksi kyselytutkimuksen tekemistä opettajille. Minulla oli selkeä kuva siitä, mitä asioita halusin sovitusten toimivuudesta tietää, ja ajattelin, että kysymyksiin voisi vastata melko lyhyestikin. Päädyin kuitenkin haastattelemaan opettajia kasvotusten, jolloin on mahdollista saada heiltä vapaampaa palautetta ehkä myös sellaisista asioista, joita en itse ole tullut ajatelleeksikaan. Menetelmäni voisi kuvailla puolistrukturoiduksi laadulliseksi haastatteluksi, jossa kysymykset on laadittu etukäteen, mutta vastaamisen tapa on vapaa (Hyvärinen, Suoninen ja Vuori 2022).

Laadin haastatteluita varten seuraavat kysymykset, jotka kysyin kaikilta haastateltavilta opettajilta tässä järjestyksessä:

- Minkä kappaleen oppilaasi soittivat?
- Minkä ikäisiä soittajat ovat, ja kuinka kauan he ovat käyneet soittotunneilla, ovatko he tehneet tasosuorituksia soittimessaan?
- Miksi valitsitte juuri tämän kappaleen?
- Mitä vaikeustasoa kappaleen pianostemma mielestäsi edustaa? Alkeistaso, pt1 vai pt2?
- Oliko kappaleessa joku kohta mielestäsi oppilaille liian vaikea/liian helppo?
- Oliko kappaleen yhteen soittaminen helppoa vai vaikeaa?
- Olivatko oppilaat motivoituneita kappaleen soittamiseen?
- Soivatko sovituksen stemmat hyvin yhdessä?
- Onko jotain muuta mitä haluaisit sanoa tästä sovituksesta?
- Tarvitaanko tällaisia sovituksia? Helpottaako tällaisten sovitusten olemassaolo yhteissoittokaverin löytämistä piano-oppilaille? Millaisia sovituksia toivoisit olevan lisää?

Haastatteluihin osallistuvilta opettajilta pyydettiin kirjallisesti suostumus tutkimukseen (ks. liite 3). Lisäksi Porvoonseudun musiikkiopistolta pyydettiin tutkimuslupa haastattelujen tekemistä varten (ks. liite 4). Koska itselläni ei ollut mahdollisuutta kuulla kaikkia sovituksia live-esityksinä oppilaiden soittamana, pyysin

opettajia myös mahdollisuuksien mukaan kuvaamaan oppilaiden soittoa videolle saadakseni itse kuulla, miten sovitukset toimivat käytännössä. Tätä varten kyseisten oppilaiden huoltajilta pyydettiin myös kirjallisesti suostumus tutkimukseen (ks. liite 5). Videot tulivat ainoastaan omaan käyttööni.

Piano-opettajien haastattelut toteutettiin loppukeväältä 2022, ja niihin osallistui kahdeksan pianonsoiton opettajaa Porvoonseudun musiikkiopistosta. Suurin osa haastatteluista tehtiin välimatkojen vuoksi etäyhteyden avulla. Lukuvuoden aikana testattiin yhteensä 30 sovitusta, joista kuutta soitti useampi kuin yksi oppilaspari. Tähän lukumäärään on laskettu mukaan erillisinä sovituksina myös kaikki eri soittimille samasta kappaleesta tehdyt sovitukset. Testatuista sovituksista yhdeksää käytin itse omassa opetuksessani, loput olivat käytössä opettajakollegoillani. Ihan kaikkia sovituksia ei siis ehditty testaamaan, mutta siihen olinkin varautunut, koska aikataulu oli rajallinen. Kuitenkin testissä oli yli puolet sovituksista, mitä voi mielestäni pitää hyvänä määränä.

Nauhoitin haastattelut, ja tallensin ne suljetulle verkkolevyille, minkä jälkeen litte-roin ne. Muutamia oppilaiden esityksiä ja harjoituksia myös videoitiin, ja tallensin myös nämä videot suljetulle verkkolevyille. Tämän jälkeen kokosin haastatteluista saamani vastaukset taulukkoon kysymyksittäin. Tämä auttoi hahmottamaan vastauksia paremmin, ja pystyin havaitsemaan niissä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tätä analyysitapaa voisi luonnehtia teemoitteluksi. (Juhila 2022.)

6 Tutkimustulokset

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen sovituksiani erilaisista näkökulmista tekemieni haastattelujen, oman sovittamisesta ja sovitusten testaamisesta saamani kokemuksen sekä tekemäni kyselyn pohjalta. Pyrin erittelemään asioita, jotka tekevät oppilaille tarkoitetuista sovituksista hyviä ja toimivia.

6.1 Kappaleiden vaikeustaso

Sekä sovitusten pohjalta tekemiäni opettajien haastattelujen, musiikkiopistoille tekemäni kyselyn, että omien kokemuksieni perusteella kaikkein tärkein ja yleisin toive piano-oppilaiden yhteissoittokappaleille on se, että pianon stemma olisi tarpeeksi helppo. Tällöin yhteissoittoon päästään nopeasti käsiksi, eikä aikaa mene turhauttavan paljon oman stemman opiskeluun.

Luvussa 4.3 olen käsitellyt sovitusten vaikeustasoa, sekä eritellyt sitä, millaisia taitoja tarvitaan ensimmäisellä perustasolla sekä sovituksiani varten määrittelemälläni alkeistasolla. Olin jakanut sovitukset alun perin vaikeustason mukaan alkeistasoon ja ensimmäiseen perustasoon, ja yhden kappaleen perustasoon 2. Haastatteluiden perusteella kuitenkin hyvin suuri osa sovituksista arvioitiin vaativammaksi kuin mitä olin itse alun perin ajatellut. Testatuista sovituksista kahta lukuun ottamatta kaikki, jotka olin arvioinut alkeistasoisiksi, sopivat opettajien mielestä hyvin perustasolle 1. Niistä kappaleista, jotka olin itse arvioinut vaikeustasoltaan perustasolle 1, olivat monet opettajien mielestä hyviä kappaleita juuri siirryttäessä perustasolta 1 perustasolle 2. Monet näiden kappaleiden soittajista olivat jo suorittaneet perustason 1. Opettajat valitsivat kuitenkin kappaleet oppilailleen heidän tasonsa mukaisesti, joten kappaleet eivät olleet kyseisille soittajille kuitenkaan liian vaikeita. Haastattelujen perusteella kappaleiden vaikeustasojen määrittelyä lienee kuitenkin syytä tarkistaa.

6.1.1 Haastavia tekijöitä sovituksissa

Kukaan opettajista ei pitänyt kappaleita omille oppilailleen liian haastavina, vaan kappaleissa esiintyneet pienet haasteet koettiin suurimmaksi osaksi pedagogisesti juuri sopiviksi. Poimin tähän kuitenkin tekijöitä, joita haastatteluissa mainittiin haastaviksi taitotasoltaan alkuvaiheessa oleville oppilaille.

- pisteelliset rytmit etenkin ihan alkeistasolla, esimerkiksi sanan ”sammakot” rytmi laulussa *Pienet sammakot*
- soittotavan vaihtaminen kesken kappaleen, esimerkiksi staccatosta legatoon ja päinvastoin

- rytmin vaihtuminen kesken kappaleen esimerkiksi neljäs-osanuoteista kahdeksanosanuotteihin
- pitkien äänien tai taukojen pitäminen täyteen mittaansa
- vaativat kuviot, joissa on mietittävä sormituksia ja esimerkiksi peukalon alivientä
- käsien siirrot ja asemien vaihdot paikasta toiseen. Esimerkiksi *Cancan*-kappaleen sovituksessa pianisti vaihtaa eri jaksoissa aina eri oktaavialaan. Opettaja, joka tätä sovitusta käytti, oli kuitenkin iloinen juuri siitä, että tällaista asiaa voitiin harjoitella tässä kappaleessa. Tekstuuri oli muuten melko yksinkertaista, jolloin kappale ei kuitenkaan ollut hänen oppilaalleen turhauttavan vaikea.
- usein vaihtuvat soinnut, jolloin kuvio ei pysy samanlaisena kovin pitkään. Esimerkiksi kaunis laulu *Hyvin hiljaa* osoittautui tässä mielessä haastavaksi.

Pianostemman tekee siis vaativaksi yleensä erilaisten asioiden, kuten rytmin, käsien aseman, sointujen, kuvioiden ja soittotavan vaihtuminen kappaleen kuluessa. Tällaisia vaihteluita tietenkin väistämättä tulee, mutta on oltava tarkkana, että erilaisia uusia elementtejä ei tule yhteen kappaleeseen liikaa.

6.1.2 Helpottavia tekijöitä sovituksissa

Monenlaisilla sovituksellisilla tekijöillä voi helpottaa kappaleen teknisiä haasteita pienelle soittajalle. Seuraavassa esittelen näitä tekijöitä esimerkein.

Alkeistasolla on hyvä, jos kädet pysyvät koko ajan samassa paikassa eikä stemmassa ole liikaa ”liikkuvia osia”. Esimerkiksi *Kanoottilaulussa* (kuva 1) vasen käsi pysyy koko ajan paikoillaan, ja oikea käsikin liikkuu eri asemiin vain hieman. Kappaleen synkooppirytmii oli eräälle oppilaalle ollut haasteellinen, joten varsinkin tämän oppilaan opettaja piti hyvänä asiana sitä, että lisänä ei ole muita suuria haasteita.

Kanoottilaulu

Trad.

The musical score for 'Kanoottilaulu' is in 2/4 time and G major. It consists of two systems. The first system features a Violin (Viulu) and Piano (Piano). The Violin part begins with a whole rest, followed by a melody starting on G4. The Piano part features a steady accompaniment of eighth-note chords in the right hand and a bass line of eighth notes in the left hand. The second system features a Violin (Vln.) and Piano (Pno.). The Violin part continues the melody with various ornaments and fingerings. The Piano part continues the accompaniment with similar patterns.

Kuva 1. Kanoottilaulu

Selkeät, samantyyppisenä säilyvät säestyskuviot helpottavat kappaleen omaksumista. Varsinkin alkeistasolla on hyvä, jos säestyskuviot toistuu alussa useamman kerran täysin samanlaisena. Sen jälkeen sitä on helpompi myös muuttaa. Esimerkiksi *Pienet sammakot* -laulussa (kuva 2) kiitosta sai se, että piano soittaa riittävän kauan ensin f-c-f -kuviota, ennen kuin kuvio muuttuu.

Pienet sammakot

Trad.

The musical score for 'Pienet sammakot' is in 4/4 time and B-flat major. It features a Flute (Fl.) and Piano (Pno.). The Flute part begins with a whole rest, followed by a melody starting on B-flat4. The Piano part features a steady accompaniment of eighth-note chords in the right hand and a bass line of eighth notes in the left hand. The score includes various ornaments (o.k.) and fingerings (v.k.) for both instruments. The second system features a Flute (Fl.) and Piano (Pno.). The Flute part continues the melody with various ornaments and fingerings. The Piano part continues the accompaniment with similar patterns, including a 'Simile' marking.

Kuva 2. Pienet sammakot

Sointukäännöksissä kannattaa panostaa siihen, että ne ”istuvat” hyvin käteen. Tästä asiasta mainitsi haastateltava, jonka oppilas soitti *Lintu* -kappaletta (kuva 3). Sointukäännökset etenevät säestysosuuden alussa noudattaen samaa kaavaa, mikä on melko helppo omaksua ja kädelle mukava soittaa.

Lintu

Demarson-White

The image shows a musical score for the piece 'Lintu' by Demarson-White. It consists of two systems of music. The first system is for Violin (Viulu) and Piano. The Violin part is in the treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It starts with a whole rest, followed by a quarter rest, then a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The Piano part is in the grand staff (treble and bass clefs) with the same key signature and time signature. It starts with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second system is for Violin (Vln.) and Piano (Pno.). The Violin part starts with a measure rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The Piano part starts with a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The score includes various musical notations such as rests, notes, and a fermata over a note in the violin part.

Kuva 3. Lintu

Piano-oppilaat opiskelevat nykyään yleensä alusta saakka myös vapaata säestystä, ja näistä tehtävistä tuttuja sointuja voi myös käyttää sovituksissa. Tästä asiasta eräs opettaja mainitsi Suzukin *Allegron* (kuva 4) yhteydessä. Oppilaalle oli ollut hauska huomata, että tuttuja säestyssointuja löytyy myös soitettavista kappaleista.

Allegro

Poikkihuitu

Piano

Kuva 4. Allegro

Jos toisella kädellä on melodia tai se on muuten haastava, niin toisen käden on hyvä olla hyvin yksinkertainen. Esimerkiksi irlantilaisen laulun *The Mason's Apron* alkusoitossa oli alun perin vasemmalla kädellä melko paljon liikettä (kuva 4a).

The Mason's Apron

Irlanti

Viulu

Piano

Kuva 4a. The Mason's Apron

Opettaessani tätä kappaletta omalle oppilaalleni totesin, että vasen käsi on liian vaikea, kun oikealla kädellä on aika paljon säveliä. Muokkasin vasemman käden yksinkertaisemmaksi, ja kappaleen opiskelu sujui sen jälkeen helpommin (kuva 4b).

The Mason's Apron

Trad.

Kuva 4b. The Mason's Apron

Monia sovituksia kehuttiin pianistisiksi. Se tarkoittaa mielestäni sitä, että kappale ikään kuin "istuu hyvin käteen". Kokeneet opettajat näkevät usein jo pelkän nuottikuvan perusteella, toteutuuko tämä. Kappaleissa saa siis olla haasteita, mutta ei kädelle epämukavaa soitettavaa.

6.2 Yhteissoiton sujuvuus

Yleisesti sovitusten yhteen soittamisen sanottiin sujuneen melko hyvin. Kaikista helpoimpien kappaleiden kohdalla yhteissoitto on tietenkin syytä tehdä mahdollisimman helpoksi. Muutama opettaja kuitenkin arvosti perustason 1 kappaleissa juuri sitä, että niissä oli sopivasti yhteissoitollisia haasteita, jotta sellaisia voidaan harjoitella.

Seuraavia tekijöitä on haastattelujen perusteella pidetty sovituksissa yhteissoittoa helpottavina tekijöinä:

- Jos pianon säestyskuvio on vakaa ja selkeä, helpottaa se kumppanin soittoa. Tämä auttaa myös tilanteessa, jossa soittokumppani takeltelee ja pianistin on kuunneltava ja seurattava häntä.
- Jos soittajat hahmottavat hyvin toistensa stemmat, niin heidän on helppo seurata missä mennään ja tarvittaessa korjata, jos toiselle sattuu jotain
- Jos laulu on ennestään tuttu, niin sitä on helppo seurata. Tutut lastenlaulut ovat tässä hyvää materiaalia.

- Jos sovitus on selkeä, ja omat stemmat on hyvin harjoiteltu, ei yhteissoitossa yleensä ole ongelmia.
- Selkeässä sovituksessa kuulee selvästi, milloin on oma vuoro soittaa. Erilaiset vuorottelut melodioissa ovat tässä hyviä.

Seuraavat tekijät tuovat soituksissa yhteissoittoon haasteita:

- Rytmii muuttuu kesken kappaleen esimerkiksi neljäsosanuoteista kahdeksasosanuoteiksi
- Alkeistasolla pisteelliset rytmit ovat haastavia. Niiden soittamiseen tarvitaan jo hyvä sisäinen pulssi, jotta ne onnistuvat.
- Alkeistasolla kohotahdit ovat haastavia
- Molempien soittajien yhtäaikaiset pitkät äänet tai tauot ovat haastavia pitää tarpeeksi pitkään. On osattava kommunikoida, jotta pystytään lähtemään aina yhtäaikaa uuteen fraasiin. Fermaatti molemmilla soittajilla yhtäaikaa on myös hyvä pedagoginen haaste.

6.3 Kappaleiden motivoivuus

Yksi määrittelemistäni tavoitteista soituksille oli se, että kappaleet ovat oppilaille motivoivia, ja niissä on jotain hauskoja ja mielikuvitusta herättäviä elementtejä. Haastatteluissa tuli esille tähän liittyen monenlaisia asioita.

Sopiva vaikeustaso vaikuttaa voimakkaasti soittajien motivaatioon soittaa kappaletta. Luulen, että kaikki asiat, jotka mainittiin kappaleiden vaikeustasoa sekä yhteissoittoa helpottavina tekijöinä, toimivat myös motivoivina tekijöinä. Moni opettaja kertoi, että vaikeustaso oli valitussa kappaleessa pianistille jopa vähän liian helppo, mutta että se ei vaikuttanut soiton iloon vähääkään, pikemminkin päinvastoin. Jos kappaleen nuottikuvasta jo näkee, että sen opettelemiseen ei mene kovin kauaa, houkuttelee se soittamaan. Tavoite voi silloin olla esimerkiksi, että uusi kappale soitetaan kahden viikon päästä jo yhdessä. Tämä motivoi sekä oppilaita, että opettajia.

Tutut laulut, lastenlaulut ja erilaiset ”hittikappaleet” motivoivat usein soittajia. Testatuista soituksistani suosituimmat kappaleet olivat *Ihahaa* ja *Lintu*, jotka

ovat useimmille tuttuja jo ennestään. Motivoivaa on myös se, että molemmilla soittajilla on jotain omaa sanottavaa kappaleessa, ja lisäksi säestävää osuutta. Säestävän osuuden on hyvä olla riittävän helppoa. Tärkeää on, että molempien soittajien stemmat ovat monipuolisia ja mielenkiintoisia. Myös säestävät äänet molempien soittimien stemmoissa on koettu tärkeiksi. Esimerkiksi viulistit ovat pitäneet siitä, että välillä on vaikkapa pizzicato-säestystä.

Varsinkin pienimmillä soittajilla motivoivaa on ollut joku melodia, joka tulee vuorotellen molemmilla, ja välillä on odotettava omaa vuoroa. Lisäksi pienillä soittajilla toimivia ovat usein erilaiset humoristiset elementit, kuten *Palelevan kamelin* aivastukset soiton keinoin, sekä *Karhu nukkuu* -laulun lopun kiihdytys ja mahdollinen nopea pakeneminen lavalta.

Motivoivaa voi olla myös se, että kappaleessa on joku yhteissoitollisesti haastava kohta, esimerkiksi fermaatti tai tempon kiihdyttäminen tai hidastaminen. Sen kohdan hiominen mahdollisimman tehokkaaksi yhdessä on ollut monesti palkitsevaa. Usea haastateltava mainitsi, että usein jo pelkästään se, että saa soittaa kaverin kanssa, voi olla motivoiva tekijä kappaleesta riippumatta. Tässä korostui se, että soittajat ovat keskenään kavereita muutenkin, ja esittävät kappaleita mielellään vähän joka paikassa ”ympäri kyliä”, kuten eräs haastateltava totesi.

Eräs haastateltava mainitsi myös, että yhteissoitto ylipäättään herättelee soittajia monella tavalla. Soittamista opitaan ajattelemaan toiselta kantilta, kun sitä ei teekään yksin. Luullakseni tämä liittyy siihen, että yhteissoitossa on pakko kuunnella toisen soittoa, ja samalla mukauttaa omaa soittoaan niin, että yhteispeli sujuu. Tällöin soittaja ehkä alkaa kuunnella myös omaa soittoaan hieman eri tavoin kuin ennen.

6.4 Kappaleiden yhteissointi

Yhtenä tavoitteenani sovituksissa on ollut se, että ne soivat hyvin yhteen ja kuulostavat hyvältä, vaikka olisivatkin yksinkertaisia. Tämän tavoitteen saavuttaminen ei kuitenkaan ole sovittajalle helppoa. Siksi kysyin tästä aiheesta myös

haastateltaviltani, ja tässä yhteydessä puheeksi tuli usein balanssi eri soitinten välillä. Useimmiten sovituksissa ei ilmennyt suuria balanssiongelmia niin, että toinen soitin peittäisi toisen. Säestävissä kohdissa on toki tarkoituskin, että sooloa soittava instrumentti kuuluu paremmin.

Jotta kappale soisi hyvin yhdessä, on oktaavialoja mietittävä tarkkaan. Yleensä on hyvä välttää sitä, että molemmilla soittimilla olisi täysin sama sävel samassa oktaavialassa yhtäikaa. Esimerkiksi nuoren viulistin pienet puhtausongelmat saattavat tällöin korostua tarpeettoman paljon. Tästä asiasta keskustelin myös asiantuntijaohjaajani Marjukka Eskelisen kanssa, ja sain häneltä arvokkaita neuvoja. Haastateltavat opettajat pitivät siitä, että eri oktaavialojen ja koko klaviatuurin käyttö helpoissakin kappaleissa tekee sovitukset rikkaan kuuloisiksi. Kokemukseni mukaan toimiva idea on usein se, että eri soittimet soittavat eri oktaavialoissa. Tästä voi tulla myös kappaleen idea, kuten esimerkiksi *Iltaalus*sa viululle ja pianolle, jonka soittajat sekä opettaja pitivät siitä, että piano soittaa korkealta kuin "tähtitaivas" viulun pysyessä matalammalla "maan tasalla".

Varsinkin helpoimmissa kappaleissa sain hyvää palautetta siitä, että pianon säestävä osuus on melko ohut, eikä erästä haastateltavaa lainaten, "se tukkoinen sointu vasemmalla kädellä". Esimerkiksi kolmisoinnut, jotka soitetaan pianolla pienestä oktaavista tai sitä alemmaa, kuulostavat tukkoisilta, eivätkä soi hyvin. Varsinkin alaoktaaveissa kuulostaa paremmalta soittaa vain yksi ääni kerrallaan. Ohut tekstuuri tarkoittaa siis sitä, että ääniä ei soi kovin montaa päällekkäin, ja tällainen tekstuuri on myös pienelle kädelle helpompaa soittaa.

Suurin haaste sovittaessa on kokemukseni mukaan saada pianon stemmaan kaikki sointujen tarpeelliset sävelet mukaan niin, että tekstuurissa ei ole liikaa ääniä, ja äänenkuljetus on luontevaa ja helposti omaksuttavaa. Usein kappaleen sovittamisessa tulee alussa jokin hyvä idea siitä, millainen säestyskuvio voisi olla. Sen jälkeen alkaa prosessi, jossa täytyy miettiä tarkkaan, miten kuvion saisi mahdollisimman loogiseksi ja helpon tuntuiseksi. Monesti tässä vaiheessa joutuu tekemään aika paljon kompromisseja, ja joskus ideaa on yksinkertaisesti

vaihdeettava, jos se on mahdoton saada täyttämään nämä kriteerit. Joskus idea syntyy helposti ja vaivattomasti, joskus sitä joutuu työstämään pitkäänkin.

6.5 Muita opettajien huomioita sovituksista

Varsinaisten kysymysten lisäksi annoin haastateltaville mahdollisuuden sanoa sovituksista vielä jotain muuta mitä heille tulee mieleen. Haastateltavat opettajat kiinnittivät monesti huomiota erilaisiin pedagogisesti kehittäviin elementteihin sovituksissa. Tällaisia elementtejä olivat muun muassa fermaatit, kiihdytykset ja hidastukset, ja se, että säestys vaihtelee eri soittimien välillä. Nämä kaikki kehittävät toisen soittajan kuuntelemista ja siihen reagoimista. Myös samassa kappaleessa esiintyvät eri oktaavialat ja erilaiset tempot olivat hyviä pedagogisia haasteita. Ehkä suosituin ja omasta mielestäni myös onnistunein sovitus oli Demarson-Whiten kappale Lintu, jota soitti useampi duo. Kyseinen kappale oli sovitettu sekä viulun että huilun kanssa soitettavaksi. Erään piano-opettajan oppilas innostui siitä niin, että vaistomaisesti ilman opettajan ohjeistusta otti käsivarret soittoon mukaan ja eläytyi vahvasti. Kun kappale on oikein motivoiva ja tunteita herättävä, voi se siis ihan huomaamatta kehittää myös pianoteknisiä asioita.

Hyvänä asiana pidettiin myös sitä, että pianon stemma jollain tavalla tukee kappaleen tunnelman vaihdoksia. Erään opettajan oppilaat soittivat tuttua *Ihahaa* -laulua. Laulun keskiosassa on pianolla kokonuuotteja, joka tukee sitä ajatusta, että nyt on rauhallisempi legatokohta, ja ”olla paikallaan”.

Hienona asiana mainittiin yhdessä haastattelussa se, että materiaalina käytetään myös suomalaisia kansanlauluja, ja perinne tulee näin tutuksi. Aina kansanlauluja ei tarvitse laulaa perinteisellä tavalla, vaan niitä voi myös soittaa monenlaisina instrumentaaliversioina. Tästä kunnia kuuluu soitinkouluille, joista poimin kappaleita sovituksiini.

Jotkut opettajat toivoivat nuotteihin tarkempia artikulaatio- sormitus- ja nyanssi-merkintöjä, varsinkin jos niistä on sovittajalla selkeä kuva. Toisaalta eräs

viuluopettaja piti erinomaisena asiana juuri sitä, että nuoteissa ei ollut valmiina kaaria eikä jousituksia, vaan opettaja sai itse vapaat kädet toteuttaa ne mie-lensä mukaan. Tämä asia jää vielä pohdittavaksi sovitusten mahdollisessa jul-kaisuvaiheessa.

6.6 Sovitusten käytettävyys ja tarpeellisuus

Yksi tutkimuskysymyksistäni oli se, että onko tällaisille yhteissoittosovituksille tarvetta soitonopetuksessa, ja millaisille kappaleille olisi eniten kysyntää. Vas-tauksia tähän kysymykseen sain sekä opettajakollegoilleni tekemistä haastatte-luista, että musiikkiopistoille tekemästäni kyselystä. Lisäksi joitakin päätelmiä voi tehdä siitä, millaisia kappaleita opettajakollegat ovat sovituksistani valinneet oppilailleen soitettaviksi. Musiikkiopistoille tekemäni kyselyn tuloksia tältä osin olen käsitellyt jo luvussa 3.1.4. Siellä ilmeni, että vain neljäsosa opettajista oli sitä mieltä, että materiaalia on riittävästi saatavilla.

Opettajille tekemissäni haastatteluissa kysyin, ovatko tällaiset sovitukset heidän mielestään tarpeellisia ja helpottavatko ne pianonsoiton opettajan arkea yhteis-soiton järjestämisessä. Haastatteluista tehdessäni huomasin, että kysymys oli ehkä hiukan johdattelua, mutta poikkeuksetta kaikki vastasivat silti epäröi-mättä, että sovitukset ovat ehdottomasti tarpeellisia. Poimin tässä muutamia opettajien ajatuksia siitä, millaisia tarpeita sovituksille koetaan olevan.

Kuten musiikkioppilaitoksille tekemässäni kyselyssä, myös näissä haastatte-luissa ylivoimaisesti tärkeimmäksi ominaisuudeksi sovituksissa nousi pianos-temman vaikeustaso. Tärkeänä pidetään nimenomaan sitä, että on saatavilla sellaisia sovituksia, jotka sopivat oppilaan juuri senhetkiseen tasoon, ja joiden avulla yhteissoittoon päästään nopeasti käsiksi. Eräs opettaja otti esiin tilan-teen, joka usein toistuu yhteissoittoa järjestettäessä. Usein esimerkiksi viulun-soiton opettaja saattaa kysyä pianonsoiton opettajalta piano-oppilasta säestä-mään viuluoppilastaan, joka on jo harjoitellut jotain kappaletta. Sitten piano-op-pilaalle annetaan nuotti, joka on hänelle vaativa, ja harjoitteluun menee paljon aikaa. Sillä aikaa viuluoppilas ehtii mahdollisesti jo kyllästyä kappaleeseen ja

yhteistyö ei oikein toimi. Toivotaan siis, että olisi valmis sopivien sovitusten koelma, josta esimerkiksi viuluopettajan kanssa voitaisi yhteistyössä valita duoille kappaleita jo alusta pitäen. Tällöin projektista tulee todella yhteinen opettajien ja oppilaiden välillä.

Monet opettajat toivoivat sovituksia lapsille tutuista lauluista. Esimerkiksi musiikkileikkikouluissa käytettävistä yleisimmistä lauluista toivottiin sovituksia, jotta siirtyminen muskarista soitonopetukseen sujuisi vielä saumattomammin. Eräs opettaja otti esiin tässä yhteydessä myös sen, että tutun laulun seuraaminen nuotista vie nuottikuvan hahmotustaitoja eteenpäin. Kun laulu on ennestään tuttu, pystyy pienikin oppilas korjaamaan omia virheitään itse jo lukemisvaiheessa. Silti kappaletta luetaan nuotista, mikä voi olla oppilaalle kehittävää ja motivoivaa.

Eräs opettaja mainitsi sen, että todella monet viulu-, huilu- ja sello-opettajat käyttävät opetuksessaan Suzukin kappaleita, vaikka eivät varsinaista metodia noudattaisikaan. Hän esitti toiveen, että näihin lauluihin olisi myös nuorille pianisteille sopivia pianostemmoja. Mielestäni tämäkin on hyvä idea. Kuitenkin pohdin sitä, että koska Suzuki-metodissa kappaleet opiskellaan yleensä juuri tietyn, usein taustanauhalla tulevan säestyksen kanssa, voi olla sekoittavaa, jos sovitukset onkin erilainen kuin mihin on totuttu. Näitä kappaleita soitetaan kuitenkin niin paljon, että niidenkin sovittamista kannattaa harkita. Sovituskokoelmassani olikin yksi Suzukin kappale, *Allegro*, jota testattiin, ja joka oli kyseisille oppilaille mieleinen.

Yksi haastateltavista opettajista mainitsi, että materiaalia kaivattaisi lisää nimenomaan kaikista helpoimmalle vaikeustasolle, ja tällainen kokemus oli myös asiantuntijaohjaajallani Marjukka Eskelisellä. Tämä toive korostuu myös tarkasteltaessa sitä, millaisia kappaleita opettajat valitsivat sovituksistani oppilailleen soitettavaksi. Varsinkin huilu-pianoduoista, mutta myös viulu- ja alttoviulukappaleista valittiin eniten juuri niitä, jotka arvioin alun perin alkeistasoisiksi. Opettajien valitsemista kappaleista ei tosin voi tässä yhteydessä tehdä tarkkoja päätelmiä siitä, millaisia kappaleita piano-opettajat kaipaavat, koska testausaika oli

sen verran lyhyt. Kappalevalinnat toteutuivat sen mukaan, millaisia ja minkä tasoisia soitto-oppilaita heillä juuri silloin sattui olemaan. Useassa tapauksessa oli myös niin, että kappale-ehdotukset tulivat viulu- tai huiluopettajilta.

7 Pohdinta

7.1 Piano-oppilaiden yhteissoitto

Tutkimani lähteet, opettajien haastattelut sekä tekemäni kysely vahvistavat kaikki käsitystäni siitä, että yleisesti yhteismusisointia pidetään tärkeänä ja olennaisena osana musiikkiopiston opintoja. Se kehittää sekä musiikillisia, että sosiaalisia taitoja, lisää soittomotivaatiota ja itsevarmuutta. Yhteissoiton opiskelu jo nuorena voi myös edistää musiikin elinikäistä harrastamista ja sitä kautta myös sen tuomia tunnettuja terveysvaikutuksia.

Yhteissoitto on tärkeää kaikille soitto-oppilaille, jotka musiikkioppilaitoksissa opiskelevat, myös pianisteille. Uusissa opetussuunnitelmissa painotetaan yhteissoiton tärkeyttä kaikissa soittimissa, joten mielestäni se velvoittaa musiikkiopistoja myös järjestämään siihen mahdollisuuksia myös pianisteille. Pianistien yleensä oletetaan osaavan esimerkiksi säestää, ja siihen tarvitaan harjoitusta. Pianisteille yhteissoitto tuntuu olleen menneinä aikoina vain jotakin ylimääräistä, harvoin tapahtuvaa hauskaa vaihtelua, jota vain jotkut innokkaimmat oppilaat ja opettajat harrastavat. Nykyään yhteissoittoa kuitenkin painotetaan enemmän, ja valtaosa opettajista pitää sitä tärkeänä ja olennaisena osana kaikkien soitto-oppilaiden opintoja.

Selvitin pianistien yhteissoittomahdollisuuksia musiikkioppilaitoksissa pienen suuntaa antavan kyselyn avulla. Kyselyn otanta ei ollut kovin suuri, ja siitä ei voi tehdä koko maata koskevia päätelmiä. Tein sen taustoittaakseni aiheittani ja saadakseni hieman tietoa siitä, miten oman oppilaitokseni ulkopuolella toimitaan. Sain vastauksista vahvistusta omille käsityksilleni pianistien yhteissoiton järjestämisen haasteista. Kyselyssä ilmeni suurta vaihtelua sen suhteen, miten eri musiikkiopistoissa suhtaudutaan pianistien yhteissoittoon, ja miten paljon

sitä järjestetään. Yhteissoiton määrässä ja toteuttamistavoissa oli myös hyvin erilaisia tapoja. Vastauksista paistoi myös läpi yritys päästä eroon musiikkioppilaitosjärjestelmässä vallinneesta vanhasta ajattelutavasta, jossa musiikkiopistojen tavoitteena ajatellaan olevan solistien kasvattaminen. Sekä kyselyyn vastanneet piano-opettajat, että rehtorit pitivät yhteismusisointia tärkeänä asiana kaikille.

Vaikuttaa siltä, että pianistien yhteissoiton järjestämisessä on edelleen haasteita johtuen pianon erityisluonteesta orkesterisoittimiin verrattuna, aikatauluhaasteista, joskus myös taloudellisista haasteista, sekä nuorille soittajille sopivan ohjelmiston puutteesta. Kyselyssä korostui myös se, että yhteissoittomahdollisuudet piano-oppilaille ovat todella paljon kiinni oman opettajan aktiivisuudesta. Esiin tuli kuitenkin paljon erilaisia ideoita siitä, miten yhteissoittoa voi pianisteille järjestää. Kokeilun arvoisia ideoita ovat mielestäni esimerkiksi erilaiset pianistien yhteiset ryhmätunnit, sekä yhteissoitosta vastaava opettaja. Molemmat ideat toimivat varmasti isoissa oppilaitoksissa, mutta luulen, että pienissä yksiköissä niiden toteuttaminen voi olla haastavampaa. Pienimuotoisempaa oppilaiden välistä yhteissoittoa tarvitaan siis myös. Ilahduttavan useassa oppilaitoksessa on piano-opettajille annettu myös jonkin verran tuntiresursseja omien oppilaiden yhteissoiton järjestämiseen. Tämä tuo piano-oppilaille tasa-arvoa suhteessa orkesterisoittimien soittajiin, jotka saavat yhteissoiton opetusta melko automaattisesti orkestereissa.

Mielestäni piano-oppilaiden yhteissoiton järjestämisestä olisi hyvä tehdä koko maan kattava kysely. Uusien vuoden 2017 opetussuunnitelmien perusteiden tultua voimaan on musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmat muuttuneet todella paljon, ja eri oppilaitoksissa on hyvinkin erilaisia käytäntöjä. Hyvät ja toimivaksi todetut ideat pianistien yhteissoiton järjestämisestä olisi hienoa saada kaikkien tietoon.

7.2 Uusi yhteissoittomateriaali

Sekä tekemäni kyselyn, että opettajille tekemieni haastatteluiden perusteella näyttää siltä, että tekemälleni yhteissoittomateriaalille on musiikkiopistoissa tarvetta. Vaikka erilaisia pianistien ryhmäopetuksen muotoja on musiikkiopistoissa kehitetty, tapahtuu suurin osa piano-oppilaiden yhteissoitosta edelleen pienimuotoisesti oman opettajan johdolla ja omien soittotuntien puitteissa. Sen vuoksi tarvetta on juuri pienille, esimerkiksi kahden soittajan muodostamille kokoonpanoille tarkoitettua helppoa yhteissoittomateriaalista. Suurempien kokoonpanojen harjoitusaikatauluja on haastavampaa sovittaa yhteen.

Eskelinen ja Jääskeläinen totesivat tutkimuksensa loppuyhteenvedossa huomanneensa tutkimuksensa aikana, että yhteissoittosovituksia olisi tarvittu kaikista eniten juuri ensimmäiselle perustasolle, ja niitä olisi voinut tehdä enemmän (Eskelinen ja Jääskeläinen 2008, 177). Oman projektini vahvistaa tätä käsitystä. Lisäksi kävi ilmi, että materiaalia tarvitaan myös vielä tätäkin helpommalle taitotasolle, jotta yhteissoitto voi alkaa heti opintojen alusta lähtien.

Helppouden lisäksi opettajakollegat arvostivat haastatteluiden perusteella sovituksissa sitä, että ne sisältävät soittajien välistä vastavuoroisuutta, ovat motivoivia ja hyvin soivia. Näitä kriteerejä pyrin omissa sovituksissani toteuttamaan. Opettajat arvostivat sovituksissa myös sitä, että niissä oli sopivassa määrin erilaisia pedagogisia haasteita sekä pianotekniikan, että yhteissoiton kannalta. Tärkeää on se, että haasteita ei ole liikaa, jolloin voidaan keskittyä yhdessä kappaleessa aina yhden tai kahden tietyn asian harjoitteluun. Tällaisia pedagogiset kehityskohteet huomioivia yhteissoittosovituksia selvästi tarvitaan opetuksessa. Haastattelujen hyvän palautteen perusteella vaikuttaa siltä, että olen oikealla tiellä kehittäessäni tällaisia sovituksia.

Haastattelututkimuksesta sekä sovitusien testaamisesta omassa opetuksessani saamani kokemus on osoittanut, että sovitusien pianostemmoista tulee erittäin helposti vaikeustasoltaan liian haastavia. Kappaleiden tulee olla varsinkin alkeistasolla ja myös ensimmäisellä perustasolla todella yksinkertaisia. Oppilaat

vaikuttavat haastattelujen sekä aiempien tutkimustenkin mukaan motivoituvan soittamaan yhteissoittokappaleita, vaikka ne olisivat heille jopa hieman liian helpoja. Yhteissoitto tuntuu useimmista olevan hauskaa, ja esiintyminen kavereiden kanssa rennompaa kuin yksin, osittain juuri siitä syystä, että yhteissoittokappaleet ovat usein helpompia kuin soolokappaleet. Tällöin myös esiintymistäidot kehittyvät.

Sellaista materiaalia, joka on yksinkertaista soittaa, mutta sen lisäksi hyvin soivaa, pedagogisesti mielekästä ja mielenkiintoisen ja motivoivan kuuloista, on haastavaa tehdä. Tämän kokemuksen pohjalta ei olekaan enää yllättävää, että pianostemmat ovat monissa yhteissoittokappaleissa yleensä vaativampia kuin muiden instrumenttien stemmat. Silti olen sitä mieltä, että laadukasta, oppilaille sopivaa yhteissoittomateriaalia on mahdollista tehdä, kun siihen paneutuu riittävästi hyvin.

Haastattelututkimukseni ei ollut kovin suuri, eikä sovituksia ehditty testaamaan useampia kertoja, jolloin toimintatutkimuksen kriteerit olisivat täyttyneet. Kuitenkin koen saaneeni riittävästi tietoa siitä, miten juuri nämä testatut sovitukset toimivat käytännössä ja miten pystyn niitä jatkossa kehittämään ja parantamaan. Sain haastatteluista paljon arvokasta tietoa siitä, millaisia asioita yhteissoittosovituksissa tulisi ottaa huomioon. Tämä tieto vaikuttaa olennaisesti sovituksieni työstämiseen jatkossa. Opin prosessin kuluessa todella paljon, ja uskon, että pystyn tämän jälkeen luomaan entistä laadukkaampia sovituksia. Lisäksi sekä haastattelujen, että kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että näille nyt testatuille sovituksille olisi soitonopettajien keskuudessa tarvetta, joten seuraavaksi täytyy pohtia niiden mahdollista julkaisemista ja siihen liittyviä kysymyksiä esimerkiksi tekijänoikeuksien kannalta. Laadukkaan yhteissoittomateriaalin saatavuus helpottaa piano-opettajien työtä heidän suunnitellessaan oppilailleen yhteissoittoa.

Lähteet

Aho, Keijo 2009. *Kamarimusiikin taito. Ohjaajan opas*. Helsinki: Classicus.

Eskelinen, Karipekka ja Kristiina Jääskeläinen. 2008. ”Huilu-, klarinetti- ja piano-trio musiikkioppilaitoksen perustasoilla: Uuden oppimateriaalien kehittäminen ja sen toimivuuden testaus.” Väitöskirja, Sibelius-Akatemia.

Eskelinen, Marjukka ja Saara-Maija Strandman. 2018. *Lasten lied! ohjelmistoa nuorille laulajille ja pianisteille*. Helsinki: Fennica Gehrman.

Eskelinen, Marjukka ja Saara-Maija Strandman. 2021. *Lasten lied! 2 Ohjelmistoa nuorille laulajille ja pianisteille*. Helsinki: Fennica Gehrman.

Hellström, Martti, Peter Johnson, Asko Leppilampi ja Pasi Sahlberg. 2015. *Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet*. Helsinki: Into

Hyvärinen, Matti, Eero Suoninen ja Jaana Vuori. Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/> Viitattu 11.11.2022

Hyyppä, Markku T. 2002. *Elinvoimaa yhteisöstä*. Keuruu: PS-kustannus.

Hyökki, Saima. 2013. ”Ongelmana yksinkertaisuus: Sovittaminen musiikkiopistossa perustason lauluyhtyeille”. Ylempi AMK-opinnäytetyö, Metropolia Ammatikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013052510720>

Juhila, Kirsi. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> Viitattu 11.11.2022

Jyrkämä, Jyrki. Toimintatutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/> Viitattu 11.11.2022

Kondracka, Anna. 2008. ”Yhteismusisointi ja Juvenalia-kamarimusiikkikilpailu 15-vuotiaiden pianistien soittomotivaation kohottajina.” Seminaarityö, Sibelius-Akatemia. <https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/6649/nbnfife200812182267.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kosonen, Erja. 2001. ”Mitä mieltä on pianonsoitossa?: 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan.” Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.

Kosonen, Erja. 2009. ”Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen.” Teoksessa *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*, toimittajat

Jukka Louhivuori, Pirkko Paananen ja Lauri Väkevä, 157–170. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FISME ry.

<https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Musiikki-koulussa-ja-koulun-i%C3%A4lkeen-Kosonen.pdf>

Krause, Amanda E., Adrian C. North ja Jane W. Davidson. 2019. "Using Self-Determination Theory to Examine Musical Participation and Well-Being." *Frontiers in Psychology* 10 :405. doi: 10.3389/fpsyg.2019.00405. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.00405/full>

Kuula, Sirkka. 2019. *Suomalainen viulukoulu 2*. Espoo: Copy Shop oy.

Laes, Tuulikki, Heidi Westerlund, Lauri Väkevä, ja Marja-Leena Juntunen. 2020. "Suomalaisen musiikkioppilaitosjärjestelmän tehtävä nyky-yhteiskunnassa. Ehdotelma systeemiseksi muutokseksi". *Musiikki* 48 (2):5–25. <https://musiikki.journal.fi/article/view/97108>.

Lannes-Tukiainen, Sirpa, Leena Kiiski ja Tarja Manninen. 2005a. *Viuluni soi: Viulukoulu 1*. WSOY (vuodesta 2021 lähtien Adecrea oy).

Lannes-Tukiainen, Sirpa, Leena Kiiski ja Tarja Manninen. 2005b. *Viuluni soi: Viulukoulu 2*. WSOY (vuodesta 2021 lähtien Adecrea oy).

Lehmann, Andreas C, John A. Sloboda ja Robert H. Woody. 2007. *Psychology for Musicians. Understanding and Acquiring the Skills*. Oxford: University Press.

Lewis, Martha Beth. 2014. "Arranging and composing for beginners". *marthabeth.com*. https://www.marthabeth.com/arranging_for_beginners.html

Louhivuori, Jukka. 2009. "Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin." Teoksessa *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*, toimittajat Jukka Louhivuori, Pirkko Paananen ja Lauri Väkevä, 11–27. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FISME ry. <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/N%C3%A4k%C3%B6kulmia-musiikkikasvatuksen-merkityksiin-Louhivuori.pdf>

Marjanen, Päivi, Janica Ahonen ja Linda Majoinen 2013. *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Jyväskylä: PS- kustannus.

Mattila, Mikko. Otos ja otantamenetelmät. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/otos/otantamenetelmat/> Viitattu 11.11.2022

Mäkilä, Marja-Leena ja Heli Talvitie. 2013. *Vivo huilu*. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Opetushallitus 2017. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017*. Helsinki: Juvenes – Suomen Yliopistopaino Oy.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1.pdf

Opetushallitus 2002. *Taitteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002*. Helsinki: Edita Prima Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Pohjannoro, Ulla. 2010. "Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 6." Helsinki: Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 5/2010. <https://core.ac.uk/download/pdf/84364234.pdf>

Pohjola, Anna. 2017. "Mukulat musiikissa. Yhteissoiton ja kamarimusiikin rooli musiikkiopisto-oppilaiden opinnoissa." Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto.

Porvoon kaupungin sivistyslautakunta 2019. *Ainekohtainen opetussuunnitelma, piano*. https://www.porvoo.fi/app/uploads/sites/9/2021/12/PIANO_aينهops_2019.pdf

Rahiala, Pauliina. 2022. "Esiintymistaito esiin opiskelussa." *Rondo*, Lokakuu 2022, 58–59.

Salmivalli, Christina. 2005. *Kaverien kanssa: vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ja Timo Klemettinen. 2019. "SML:n syyspäivät Seinäjoella 15.11.2019: Jäsenkyselyn tuloksia". Suomen musiikkioppilaitosten liitto. <http://www.musicedu.fi/wp-content/uploads/2020/08/Tilastotietoa-2019.pdf>

Sinkkonen, Jari. 2005. "Uusien taitojen ja ystävyysuhteiden aika." Teoksessa *Taidon ja taitteen luova voima*, toimittajat Karppinen, Seija, Inkeri Ruokonen ja Kari Uusikylä. 15–22. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab

Teosto a. "Usein kysyttyä: Mikä on sovittamista?". <https://www.teosto.fi/useinkysyttya/#mika-on-sovittamista> Luettu 17.10.2022.

Teosto b. "Usein kysyttyä: Musiikki opetuksessa". <https://www.teosto.fi/useinkysyttya/#opetus> Luettu 17.10.2022.

Tuovila, Annu. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!: Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta." Väitöskirja, Sibelius-Akatemia <https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/6324/nbnfife20061454.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vuori, Jaana. Tapaustutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/> Viitattu 11.11.2022

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake musiikkioppilaitoksille

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 4.3.2022 15.15 ja päättyy 14.4.2022 23.59

Kysely musiikkioppilaitosten pianonsoiton opettajille ja rehtoreille

Hyvä pianonsoiton opettaja/musiikkioppilaitoksen rehtori,

Tämä kysely liittyy ylemmän ammattikorkeakoulututkintoni opinnäytetyöhön, jossa pyrin kehittämään piano-oppilaiden yhteismusisointia musiikkioppilaitoksissa. Käytän kyselyn vastauksia taustatietoina opinnäytteeni raportissa, ja siinä kartoitetaan sitä, miten piano-oppilaiden yhteismusisointi on eri musiikkioppilaitoksissa järjestetty. Olen myös luomassa aloittelevien pianistien yhteissoittoon uutta materiaalia, ja kyselyn viimeinen kysymys liittyy tähän teemaan. Kaikki kyselyn vastaukset analysoidaan täysin luottamuksellisesti ja anonyymisti. Vahvistat suostumuksesi vastaamalla tähän kyselyyn.

Taustatiedot

Oppilaitos

Toimin oppilaitoksessa *

- Rehtorina
 Pianonsoiton opettajana

Piano-oppilaiden yhteismusisointi musiikkioppilaitoksissa

Kuuluuko yhteismusisointi opetussuunnitelmaan kaikilla pianonsoittoa perusopetuksen laajassa oppimäärässä opiskelevilla oppilailla oppilaitoksessasi?

Kyllä ▼

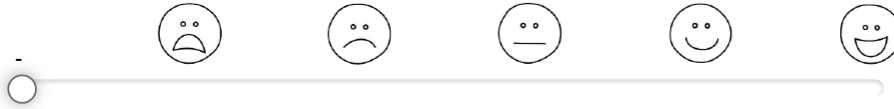
Lisätietoa (vapaaehtoinen)

Onko oppilaitoksessasi varattu erikseen tuntiresursseja piano-oppilaiden yhteissoittoa varten?

Kyllä

Jos on, niin kerrotko tarkemmin jos tiedät? Onko esim. kaikilla piano-opettajilla mahdollisuus saada kamarimusiikkitunteja, vai tapahtuuko pianistien yhteissoiton ohjaus omien soittotuntien puitteissa?

Onko oppilaitoksessasi mielestäsi riittävästi mahdollisuuksia piano-oppilaiden yhteismusisointiin?

Millaisia mahdollisuuksia perusopetuksen piano-oppilailla on yhteismusisointiin oppilaitoksessasi?

Onko oppilaitoksessanne joitakin hyväksi havaittuja toimintatapoja piano-oppilaiden yhteissoiton järjestämiseen? Millaisia?

Pianistien yhteissoitto-ohjelmisto (Seuraavat kysymykset on osoitettu erityisesti pianonsoiton opettajille)

Onko aloitteleville piano-oppilaille mielestäsi saatavilla riittävästi yhteissoittomateriaalia, jossa he saavat soittaa muiden kuin toisten pianistien kanssa?

Jos ei ole, niin millaista materiaalia kaipaisit lisää?

Tietojen lähetys

TALLENNA

Kiitos paljon vastauksistasi!

Liite 2 Lista yhteissoittosovituksista

Huilu-piano, alkeistaso:

Testatut:

Suzuki: Allegro

Trad: Kanoottilaulu

Trad: Kevätsää

Trad: Lentäjäkirppu

Meritähti: Ihahaa

Johansson: Peppi Pitkätossu

Trad: Pienet sammakot

Pokela: Vaarin saari

Trad: Maijan karitsa

Ei testatut:

Yarrow/Lipton: Lohikäärme Puff

Huilu-piano, PT1:

Testatut:

Trad: Lentäjäkirppu (vähän vaativampi versio)

Demarson/White: Lintu

Ohls: Hyvin hiljaa

Johansson: Peppi Pitkätossu (vähän vaativampi versio)

Trad: Soittajapaimen

Ei testatut:

Trad: Lintu lensi oksalle

Trad: Karuselli

P. J. Hannikainen: Oravan pesä

Tegnér: Pienelle pajulle

Trad: Ranskalainen kansanlaulu

Trad: Sambalele

Bellman: Tuuli hiljaa henkäilee

Huilu-piano, Pt 2

Testattu:

Bizet: Habanera

Viulu-piano, alkeistaso:

Testatut:

Meritähti: Ihahaa

Trad: Iltalaulu

Trad: Terve teille lintuset

Ei testatut:

Trad: Iso kissa ja pikkulintu

Trad: Kalle katsoi taivahalle

Trad: Kanoottilaulu

Bellman: Karhu nukkuu

Trad: Kevätsää

Krokfors: Lehdet lentää

Trad: Maijan karitsa

Kiiski: Paleleva kameli

Trad: Pieni veturi

Perkiö/Huovi: Sisilisko sihisee

Perkiö: Stop!

Trad: Tuiki tuiki tähtönen

Viulu-piano, pt 1Testatut:

Offenbach: Cancan

Demarson/White: Lintu

Mozart: Paimenen kevät

Purcell: Rigaudon

Trad: The Mason's Apron

Trad: Three Little Boats Went Out to Sea

Trad: Vanha sodessi

Ei testatut:

Ohls: Etkö ymmärrä

Trad: Hans vili vili

Ohls: Hyvin hiljaa

Pokela: Ihme ja kumma

Trad: Kolme kelloa

Malmsten: Nukku-Matti

Sariola: Ruoho huojuu tuulessa

Trad: Soittajapaimen

Bellman: Tuuli hiljaa henkäilee

Alttoviulu-piano, alkeistaso:Testatut:

Meritähti: Ihahaa

Trad: Karhu nukkuu

Trad: Kanoottilaulu

Kiiski: Paleleva kameli

Ei testatut:

Trad: Iltalaulu

Trad: Iso kissa ja pikkulintu

Trad: Kevätsää

Krokfors: Lehdet lentää

Trad: Maijan karitsa

Trad: Pieni veturi

Perkiö/Huovi: Sisilisko sihisee

Perkiö: Stop!

Alttoviulu-piano, pt1:Testattu:

Demarson/White: Lintu

Liite 3 Tutkimukseen suostumuksen lomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Pienet sormet säästämään – yhteissoittomateriaalia pianonsoiton alkutaipaleelle

Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Anu Holländer, puh

sähköposti:

Opinnäytteen ohjaaja: Johanna Talasniemi, Puh.

Sähköposti:

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on saada palautetta siitä kuinka hyvin uudet piano-oppilaille tarkoitetut säästyssovitus soveltuvat opetuskäyttöön musiikkioppilaitoksissa. Palautetta kerätään haastatteleamalla pianonsoiton opettajia joiden oppilaat soittavat materiaalia, sekä mahdollisesti kuvaamalla oppilaiden soittamia kappaleita videolle. Palautteiden perusteella materiaalia voidaan muokata ja parannella.

Olen saanut tutkimustiedotteen opinnäytetyöstä ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin osallistumista koskeviin kysymyksiini.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän osallistumisen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Vastaamalla opinnäytetyön tekijän sähköpostiin vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Liite 4 Tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupa Porvoonseudun musiikkiopisto

HAKIJAN TIEDOT

Nimi: Anu Holländer

Osoite:

Puh:

sähköpostiosoite:

Oppilaitos: Metropolia ammattikorkeakoulu

TUTKIMUKSEN OHJAAJA

Nimi: Johanna Talasniemi

Oppiarvo ja ammatti: Musiikin maisteri, tuntiopettaja, Kulttuuripalvelut ja musiikki

Puh:

Sähköpostiosoite:

TIIVISTELMÄ TUTKIMUSSUUNNITELMASTA

Tutkimuksen tekijä: Anu Holländer

Tutkimuksen nimi: Pienet sormet säestämään – yhteissoittomateriaalia pianonsoiton alkutaipaleelle

Tutkimuksen tausta:

Musiikkioppilaitoksissa yhteismusisointia pidetään tärkeänä asiana, ja sitä painotetaan opetushallituksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmissa. Piano-oppilaiden yhteismusisoinnin järjestämisessä on kuitenkin monesti haasteita. Näitä haasteita aiheuttavat mm se, että pianistit eivät pysty osallistumaan orkestereihin, usein yhteissoittoon ei ole varattu erikseen tuntiresursseja ja sopivaa ohjelmistoa on vaikea löytää. Yhteissoitto-ohjelmistoa on pienille pianisteille aika vähän saatavilla, kun eri soittokoulukirjojen säestykset on yleensä tehty aikuisten ammattilaisten soitettaviksi. Nuorille pianisteille sopivan tasoisia säestyksiä esim. viulu- ja huilukoulujen kappaleisiin tarvitaan, jotta piano-oppilaat pääsevät opiskelemaan yhteismusisointia muiden soittimien soittajien kanssa jo pienestä pitäen.

Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat:

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda piano-oppilaille uutta yhteissoittomateriaalia alkeistasolle ja perustasolle 1. Sovituksia on jo valmiina, ja niitä on tehty seuraavien soittokoulujen kappaleisiin: Viuluni soi 1 ja 2, Suomalainen viulukoulu, ja Vivo huilu. Tavoitteena sovituksissa on että pianostemma olisi suurin piirtein saman tasoinen kuin viulistin tai huilistin osuus, jolloin samanikäiset ja -tasoiset soittajat voivat soittaa yhdessä. Pyrkimyksenä niissä on myös se että kappaleet olisivat kamarimusiikillisia, eli pianistilla on myös joitain soolo-osuuksia, alku-, väli- tai loppusoittoja tms.

Tutkimuksen aikataulu:

Tutkimus toteutetaan lukuvuoden 2021-22 aikana, ja tutkimus valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä.

Porvoonseudun musiikkiopiston rooli tutkimuksessa:

Uusia säestyssovituksia testataan opetuskäytössä Porvoonseudun musiikkiopistossa. Opiston opettajat antavat kappaleita oppilailleen soitettaviksi, ja arvioivat niiden toimivuutta opetuskäyttöön. Tutkimukseen osallistuvia pianonsoiton opettajia haastatellaan, ja heiltä kysytään sovituksista mm seuraavia asioita:

Minkä kappaleen oppilaasi soittivat?

- Minkä ikäisiä soittajat ovat, ja kuinka kauan he ovat käyneet soittotunneilla, ovatko he tehneet tasosuorituksia soittimessaan?
- Yleisluonnehdinta sovituksista?
- Vastasiko kappale mielestäsi sitä tasoa johon se oli tarkoitettu?
- Jos ei, niin mikä kohta kappaleessa oli mielestäsi oppilaille liian vaikea/liian helppo?
- Oliko kappaleen yhteen soittaminen helppoa vai vaikeaa?
- Olivatko oppilaat motivoituneita kappaleen soittamiseen?
- Helpottiko tällaisten sovitus- olemassaolo yhteissoittokaverin löytämistä piano-oppilaille?
- Vapaa palaute

Tämän lisäksi opettajat voivat kuvata oppilaiden soittoa videolle opinnäytetyn tekijän nähtäväksi.

Vastausten ja palautteiden perusteella sovituksia voidaan muokata ja parannella ja mahdollisuuksien mukaan testata vielä uudestaan.

Tutkimuksen tekijä sitoutuu noudattamaan näitä periaatteita:

Tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita ja suosituksia ja hyvää tieteellistä käytäntöä.

Tutkimuksessa huomioidaan henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseksi.

Tutkimuksen valmistuttua henkilötiedot hävitetään asianmukaisella tavalla.

Liitteet: Tiedote tutkimuksesta, tutkimukseen suostumuksen lomake, huoltajan tutkimukseen suostumuksen lomake

Liite 5 Huoltajan suostumuksen lomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Pienet sormet säästämään – Uutta yhteissoittomateriaalia pianonsoiton alkutaipaleelle

Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Anu Holländer

puh.

sähköposti:

Opinnäytteen ohjaaja: Johanna Talasniemi

Puh.

Sähköposti:

Lastasi on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on saada palautetta siitä kuinka hyvin uudet piano-oppilaille tarkoitetut säästyssovitukset soveltuvat opetuskäyttöön musiikkioppilaitoksissa. Palautetta kerätään haastattelemalla pianonsoiton opettajia joiden oppilaat soittavat materiaalia, sekä kuvaamalla oppilaiden soittamia kappaleita videolle. Palautteiden perusteella materiaalia voidaan muokata ja parannella.

Olen saanut tutkimustiedotteen opinnäytetyöstä ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin osallistumista koskeviin kysymyksiini.

Lastani ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita lapseni osallistumista.

Ymmärrän, että lapseni osallistuminen on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän osallistumisen tai peruutan suostumuksen, lapsestani keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Vastaamalla opinnäytetyön tekijän sähköpostiin vahvistan lapseni osallistumisen tähän tutkimukseen.

